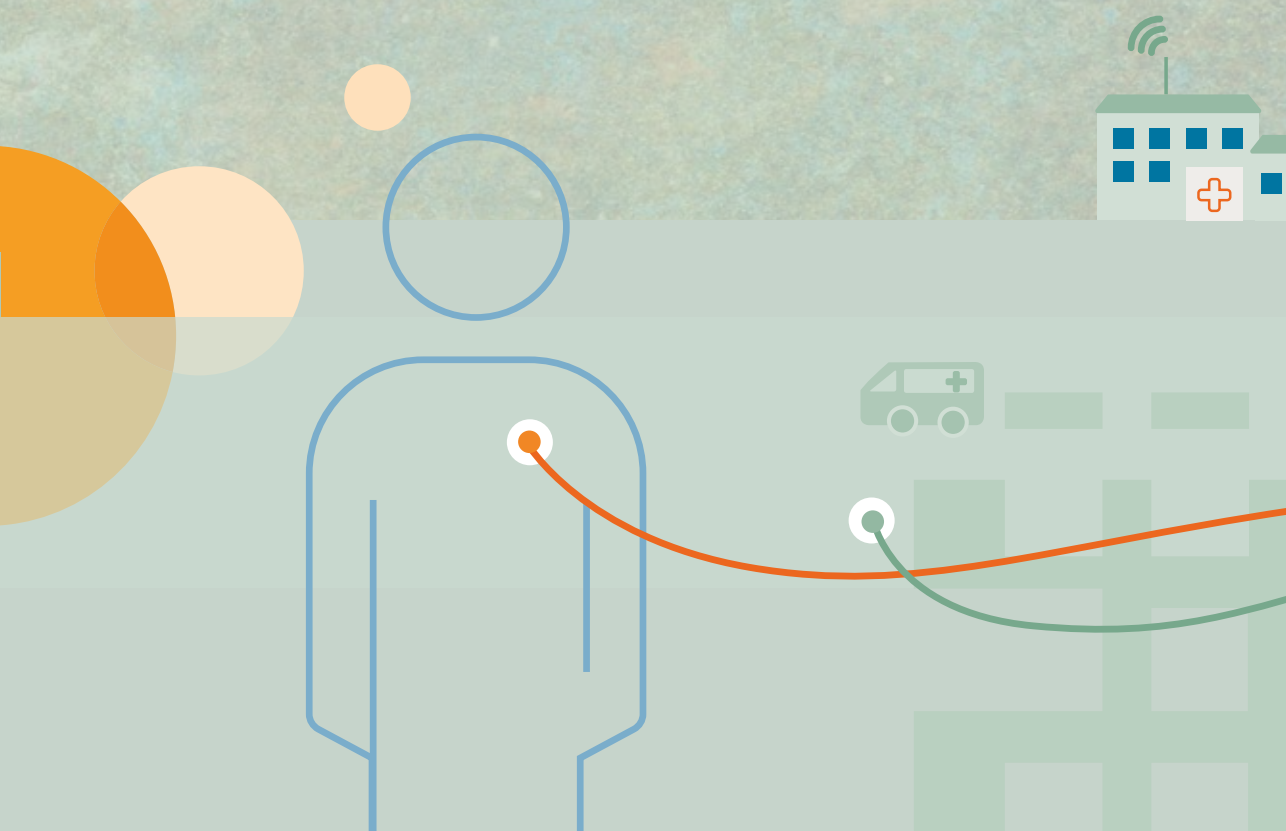

Našuvnnalaš dearvašvuoda- ja buohcciviessoplána 2020–2023

Oanehis veršuvdna

Dearvašvuoda- ja
fuolahusdepartemeanta

Čielga luodda mihtu rádjái

“Geavaheaddjemielváikkuheapmi lea hui dehálaš. Dat ahte earát guldalit du duođašta ahte dus lea árvu. Das lea sihke iešárvu ja terapevttalaš árvu. Jus pasieanttat besset mielde váikkuhit iežaset divššu, de sii duođaštuvvojit olmmožin geat máhttet ja dihtet ja adnojit árvvus.”

Dan mitalii Dorte Gytri iežas vásáhusaid geažil pasieantan psyhkalaš dearvvašvuodasuodjalusas. Dan mii háliidit olahit. Mis lea oktasaš višuvdna dearvvašvuodabálvalusas. Mii galgat hábmet pasieantta dearvvašvuodabálvalusa. Dan olahit gáibida olu oallugiin. Oallugat juogadit ovddas-vástá-dusa.

Dán nuppi Našuvnnalaš dearvvašvuoda- ja buohcciviesoplánas čájehit mii movt pasieanttaid dearvvašvuodabálvalus galgá ovdánit boahtte njealji jagis. Ja maid mii galgat dahkat vai olahit dan. Okta váldodoaimmain lea ásahit 19 dearvvašvuodasearvevuoda gos buohccivesut ja suohkanat galget buorebut ovttasbargat min hearkkimus pasieanttaiguin. Oallugat leat veahkehan plánen-barggus – pasieanttat, oapmahaččat, dearvvašvuodabargit, buohccivesut, suohkanat ja našuvnnalaš dearvvašvuodaieševálddit.

Illudan dasa ahte mii ovttas čađahit plána. Ovttas mii lávkut boahtte lávkkiid mihtu rádjái pasieantta dearvvašvuodabálvalusa birra. Luodda ovddos guvlui ii leat goassege leamašan čielgaset.

Bent Høie

Bent Høie, dearvvašvuodaministtar

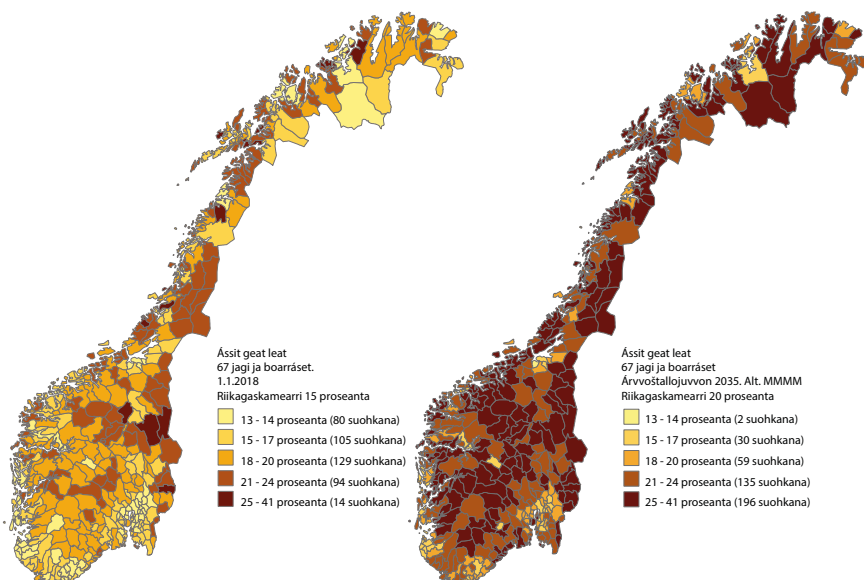
Našuvnnalaš dearvašvuođa- ja buohcciviessoplána 2020–2023

Našuvnnalaš dearvašvuođa- ja buohcciviessoplána 2020–2023 čujuha geainnu ja addá rámmaid spesialistadearvašvuođabálvalusa ovdánahttimii ja suohkanlaš dearvašvuođa- ja fuolahusbálvalusa ovttasbargui plánaáigodagas.

Mihttu lea duohtandahkat pasieanttaid dearvašvuođabálvalusaid guoddevaččat. Pasieantta oavvil galgá gullot – sihke pasieantta ja divššára deaivvadeamis ja dearvašvuođa- ja fuolahusbálvalusaid ovdánahttimis. Pasieanttaide galget leat buorit dásseárvosaš dearvašvuođabálvalusat olámuttos beroškeahtá gos riikkas sii orrot. Sihke pasieanttat ja oapmahaččat galget dovdat einnostahttivuođa, oadjebasvuođa ja jotkkolašvuođa, diehtit ahte ii leat guhkki buori ja profeššunealla veahkkái dalle go dárbbášuvvo – ja diehtit gos veahkki lea gávdnamis.

Mii lassánit, boarásnuvvat ja mis lea eanet vuordámušat. Dat dahká gáibideaddjin ovttastahttit sával-dagaid ja vejolašvuođaid daid resursarámmaiguin mat mis leat geavahanláhkái. Lea erenoamážit bargonávccaid vátnivuohhta mii bohtá ráddjet movt mii sáhttit čoavdit bargguid. Guoddevaš dearvašvuođabálvalus eaktuda dan dihte ahte mii atnit ávkki teknologijja vejolašvuođain, atnit bargiid gelbbolašvuođa buoremus lági mielde ja čoavdit bargguid nu beaktilit go vejolaš.

Dá lea oanehis veršuvdna St. dieđ. 7 (2019–2020) Našuvnnalaš dearvašvuođa- ja buohcciv-iessoplánas 2020–2023. Oanehis veršuvdna čielggada dieđáhusa guovddáš mihtuid, makkár doaimbajuid ráđđehus áigu čađahit olahan dihte daid mihtuid ja konkrehta ovdamearkkaiguin čájehit sávahahtti ovdáneami.

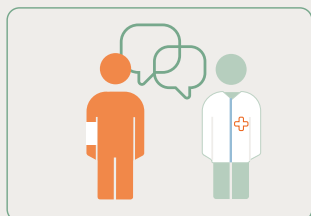

Sisdoallu

Čielga luodda mihtu rádjái	2
Našuvnnalaš dearvvašvuoda- ja buohcciviessoplána 2020–2023	3
Maid mii áigut?	6
Movt mii sáhttit dan olahit?	8
Pasieanta aktiivvalaš oasseváldin	10
Oktilaš dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalus	12
Psyhkalaš dearvvašvuodaáhtten	18
Akuhtamedisiinnalaš bálvalusat	23
Teknologiija pasieantta dearvvašvuoda bálvalusas	26
Digitaliseren – eaktun pasieantta dearvvašvuoda bálvalussii	29
Gelbbolašvuolta	33
Sáhttet go resurssat adnojuvvot buorebut?	37
Pasieantta dearvvašvuoda bálvalusa ruhtadeapmi	40

Dá lea oanehis veršuvdna St. dieđ. 7 (2019–2020) Našuvnnalaš dearvvašvuoda- ja buohcciviessoplánas 2020–2023. Oanehis veršuvdna čielggada dieđáhusa guovddáš mihtuid, makkár doaibmajuid ráđđehus áigu čađahit olahan dihte dáid mihtuid ja konkrehta ovdamearkkaid mat čájehit sávahahtti ovdáneami.

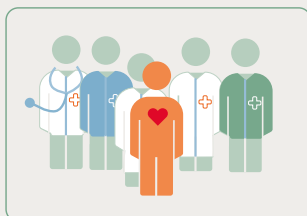
Maid mii áigut?

Pasieanta lea aktiivvaláš oasseváldi

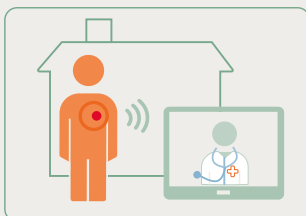
Dievaslaš ja oktílaš bálvalusat

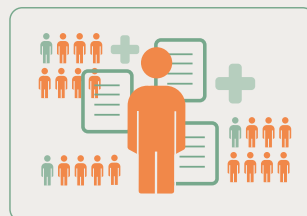
Joavku duste hearckes pasieanttaid

Oktílaš akuhttamediisiinnaláš ráidu

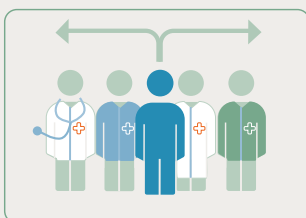
Spesialistadearvvašvuodabálvalusat ruovttus

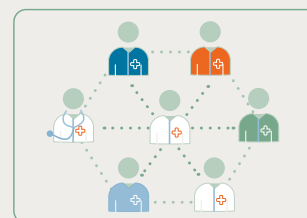
Dearvvašvuodadieuid geavaheapmi servevuhtii buoremussan

Eallinagioahppa

Jodiheapmi buktá veahkkín rievdadusa

Mii oahppat guhtet guimmiineamet

Našuvnnalaš dearvvašvuoda- ja buohcciviesoplána lea rádddehusa strategiija duohtandahkat pasieanttaid dearvvašvuodabálvalusaid guoddevaš vugiin. Pasieanttaid dearvvašvuodabálvalusa mihttu lea ahte pasieanttat, oapmahaččat ja dearvvašvuodabargit vásihit dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusa dáinna lágiin:

Pasieanttat leat aktiivvaláš oasseváldit dearvvašvuodaveahkis maid ožžot. Sihke pasieanttat ja oapmahaččat oidnojuvvot ja gullojuvvot – sániiguin maid ipmirdit. Ovtasválljen lea mii lea dábálaš, ássit sáhttet gulahallat bálvalusaiguin digitálalaččat, ja geavaheadjit váikkuhit bálvalusa hábmemii.

Pasieanttat vásihit oktílaš bálvalusaid buohccivesuid ja suohkaniid rastá. Dearvvašvuodabargit dahket nubbi nuppi buorren, dihtet maid pasieantamannolaga boahnte lađas dárbbáša ja movt sáhttá veahkehit. Digitála čovdosat eai váddut,

muhto baicca álkidahttet bargobeivviid. Suohkanat ja buohcciviesut plánejit ja ovdánahttet čovdosiid ovttas pasieanttaiguin ja fástadoaktáriiguin dearvvašvuodasearvevuodas.

Hearkkes pasieanttat vásihit ahte bálvalusat doibmet joavkun sin birra. Ambulánta fágaidrasttildeaddji joavkkut várasváldet hearkkimus mánáid ja nuoraid ja rávisolbmuid geain leat duođalaš ja ollislaš dárbbut. Mánát ja nuorat geain leat psyhkalaš dearvvašvuodáváttut ožžot fáldadaga rievttis dásis rievttis áigái. Hearkkes vuorrasat vásihit oadjebas sirdimiid.

Pasieanttat vásihit oktilaš akuhtamedisiinnalaš ráiddu gos bargagohtet árrat, ja pasieanta oažžu dieđuid čađa áiggi. Akuhtadustehusas duste fágaidrasttildeaddji gelbbolašvuolta pasieantta mii sáhtta jođánit čielggadit ja dikšut rievttis divššuin.

Pasieanttat deaivvadit spesialistadearvvašvuodabálvalusain eambo iežaset ruovttuin. Spesialistadearvvašvuodabálvalusat mat ovdal gáibidedje fysalaš boahtima čađahuvvojit teknologiija vehkiin doppe gos pasieanta orru. Dat lea álkit pasientii ja luvve dearvvašvuodabargiin áiggi maid sáhttet atnit eará pasieanttaide.

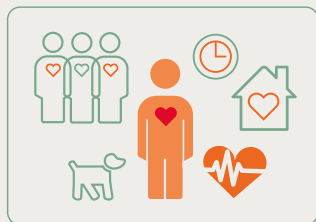
Pasieanttat vásihit ahte min oktasaš dearvvašvuodadieđuid geavaheapmi, teknologiija vehkiin, addá buoret ja dárkilet dearvvašvuodaveahki. Pasieanttat leat oadjebasat dasa ahte dieđut sin birra giedáhallojuvvojit dohkálaččat.

Dearvvašvuodabargit barget joavkun pasieantta birra, ovdánahttet bálvalusa dainna máhtuin ahte mii doaibmá ja atná ávkki teknologiija vejolašvuodain. Bargit vásihit bálvalusa geasuheaddji bargosadjin mii láchčá diliid eallinagioahppamii buohkaide. Buorid DGT-vuogádagat dahket bargguid álkibun čoavdit. Buoridanbargu luvve áiggi eanet pasieantadikšui. Máhttu dan birra ahte mii doaibmá lea oahpis, ja bargit eai golat divrras áiggi divššuide main lea unnán ávki.

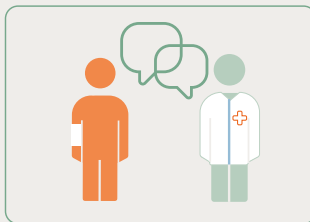
Jođiheaddjit čađahit dárbbalaš rievdadusaid – buori ovttasbarggus bargiiguin. Stuora hástalusat gáibidit stuora rievdadusaid – mat ferttejit jođihuvvot. Jođiheaddjit dovdet iežaset ovddasvástádusa olahit mihtuid ja sis lea doarjja ja doaibmanvejolašvuolta váldit dan ovddasvástádusa.

Mii oahppat guhtet guimmiineamet. Dearvvašvuodasearvevuolta ja olggaldas buohcciviesu šaddet oahppanarenan oahppamii. Gelbbolašvuolta juogaduvvo sihke joavkkuid ja buohcciviesuid gaskkas. Buoridanbarggu álggaheamis jerret jođiheaddjit ja bargit “Maid sáhttit mii oahppat earáin?”. Go leat geargan, de jerret “Geainna sáhttit mii juogadit dán máhtu?”.

Movt mii sáhttit dan olahit?

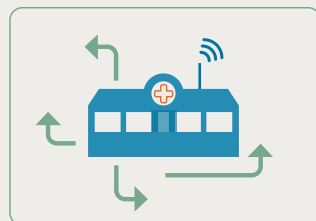
Hábmen pasieantta dearvašvuodábálvalusa

Láhčit diliid aktiivvalaš oassálastimii

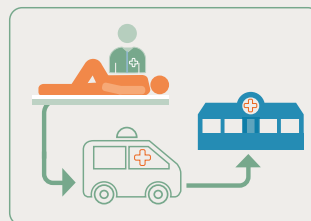
Ásahit 19 dearvašvuodasearvevuoda

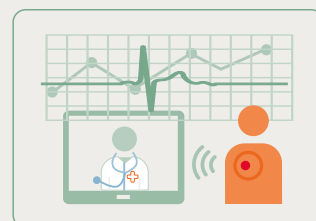
Hábmet olgguldas buohcciviesu

Buoridit psyhkalaš dearvašvuodábálvalusaid

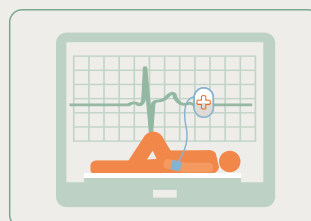
Sihkkarastit oktílaš akuhttamediisiinnalaš ráiddu

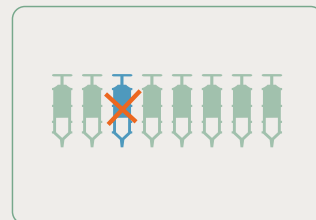
Láhčit diliid eanet teknologijageavaheapmái

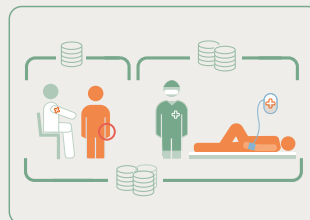
Sihkkarastit doarvái ja rievttis gelbbolašvuoda

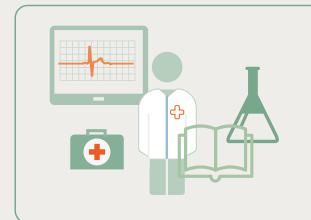
Digitaliserema mihttu čadnojuvvu pasieantadivššu mihttui

Unnidit sávekahtes erohusaid

Ovdánahttit ruhtadanortegiid viidáseappot

Botnjat resurssastuorruma teknologijii ja gelbbolašvuhtii

Ráđđehus áigu:

- hábmet pasieantta dearvašvuodábálvalusa. “Mii lea dehálaš dutnje?” galgá leat láiddesteaddji sihke pasieantta ja dearvašvuodabargiid deaivvadeamis ja dearvašvuoda- ja fuolahusbálvalusa ovdánahttimis.
- nannet álbmoga dearvašvuodagelbbolašvuoda ja pasieantta vejolašvuoda aktiivvalaččat oassálastit iežas dearvašvuodas ja bálvalusaid ovdánahttimis. Ráđđehus áigu lasihit šearbmadulkoma spesialistadearvašvuodábálvalusas, bargat čielga giela

- ja eanet ovttasválljema ovddas. Oahppan- ja máhttinbálvalusat galget ođasmahttojuvvot buoridan dihte pasieanta- ja oapmahašoahpahusa.
- ásaht 19 dearvašvuodasearvevuoda gos suohkanat ja dearvašvuodadoaimmahagat ovttas ovdánahttet ja plánejit bálvalusaid dásseárvosaš doaimmaoasálažžan. Dearvašvuodadoaimmahagat berrejit vuoruhit ovdánahttit bálvalusaid mánáide ja nuoraide, olbmuide geain leat olu bistevas vátut, olbmuide geain leat duođalaš psyhkalaš vátut ja gárrenmirkovátut ja hearkkes vuorasolbmuide. Dearvašvuodasearvevuodát galget gávdnat čovdosiid mat heivejit báikkálaš dárbbuide ja eavttuide, ja bohtet leat mielde boahte Našuvnnaš dearvašvuoda- ja buohcciviesoplánas.
 - hábmet olgguldas buohcciviesu. Olgguldas buohcciviesu galgá fállat eanet dearvašvuodaveahki pasieanttaid ruovttuin, ovttasbargat eanet, sihke fysalaččat ja virtuálalaččat, suohkanlaš dearvašvuoda- ja fuolahusbálvalusaiguin ja bargat lagabut ovttas eará buohcciviesuiguin.
 - ovdánahttit buoret psyhkalaš dearvašvuodabálvalusaid. Bálvalus galgá dustet álbmoga oppalaš dárbbu psyhkalaš dearvašvuodabálvalusaide, ja pasieanttat galget oažžut guoddevas fáldadaga rievttes dásis. Kvalitehta ja fágaovdánahttin galgá vuoruhuvvot. Bálvalusat galget ain ovdánahttojuvvot dan vuodul ahte buorebut juogadit bargguid, ovttasbargat ja atnit teknologijja. Mánát ja nuorat ja geavaheaddjit duođalaš ja moalkás dárbbuiguin galget erenoamážit fuomášuvvot.
 - sihkarastit oktilis ja koordinerejuvnon akuhtamedisiinnalaš ráiddu. Dearvašvuodadoaimmahagat galget boahte ovdánahttinplánas geahčadit akuhtamedisiinnalaš bálvalusaid buohcciviesuid olggobealde ovttas suohkaniiguin, ja buohcciviesuid akuhtadustehusaid organiserema ja jodiheami.
 - čilget movt teknologijja galgá geavahuvvot spesialistadearvašvuodas ja heivehit našuvnnaš rámmaeavttuid ođđa vugiide fállat bálvalusaid. Dearvašvuodafitnodagat galget boahte ovdánahttinplánain bidjat iežaset mihtuid dasa ahte sirdit spesialistadearvašvuodabálvalusaid pasieanttaid ruovttuide. Dearvašvuodadieđut galget sáhttit juogaduvvot eanet go dál ovdánahttin dihte buoret dearvašvuodaveahki.
 - sihkarastit doarvái ja rievttes gelbbolašvuoda dusten dihte boahttevas dárbbuid. Dearvašvuodafitnodagat galget hábmet ollesáiggekultuvrra ja bargat rekrutteremiin ja doalahit bargiid buot bargiidjoavkkuin. Dilit galget láchčojuvvot eallinagi karriearmanolahkii buot bargiidjoavkkuid ovddas. Erenoamážit galget buohccidivššárat ja dearvašvuodafágabargit deattuhuvvot. Spesialistabuohccidivššáriid joatkkaoahput ain ovdánahttojuvvot ja oahppokapasitehta loktejuvvo. Dearvašvuodafitnodagat galget vuostáiváldit eanet dearvašvuodafágaoahpalliid. Simulerenhárjehallan galgá eanet váldojuvvot atnui. Dearvašvuodafitnodagat ja suohkanat bohtet dearvašvuodasearvevuodas bidjat mihtuid gelbbolašvuoda juogadeapmái.
 - čatnat digitaliserema mihtuid čielgaseappot pasieantadivššu mihtuide. Digitaliserema árvu lea das makkár mearkašupmi das sáhtta leat pasieanttaid fáldalahkii. DGT-ovdáneami našuvnnaš stivren ja koordineren galgá šaddat čielgaseappot.
 - ain bargat dainna ahte unnidit eahpesávahahtti rievddademiid ja hukset kultuvrra juogadit máhtolašvuoda.
 - ain ovdánahttit spesialistadearvašvuodabálvalusa ruhtadanortnegiid doarjun dihte dievaslaš bálvalusfáldadaga, ovttasdoaimmama ja ođđa vugiid fállat bálvalusaid teknologijja ja digitaliserema vehkiin.
 - jorgalahttit resursastuorruma spesialistadearvašvuodabálvalusas das ahte stuoridit bargoveaga, mii lea vátna resursa, teknologijja- ja gelbbolašvuodainvesteremiida mat sáhttet unnidit boahttevas bargonákkadárbbu.

Pasieanta aktiivlaš oasseváldin

Gosa mii áigut?

Pasieantta dárbu láidesta dearvašvuoda- ja fuolahusbálvalusa ovdánahttima. Lea diehttelas jerrat “mii dutnje lea dehálaš?” go mearrádušat dáhkkojuvvojit. Pasieanta lea aktiivlaš oasseváldi iežas dearvašvuodas ja divššus. Olu dilálašvuodaide leat ráhkaduvvon buorit ovttasválljenreaiddut. Dearvašvuodabargit vuhtiiváldet pasieantta dearvašvuodagelbbolašvuoda ja heivehit gulahallama dan mielde. Pasieanttat geain leat guhkitáigásaš dearvašvuodahástalusat ja geat dárbbasit veahki spesialistadearvašvuodas, ožžot buoret ja eanet heivehuvvon čuovvoleami hálddašit iežaset dearvašvuoda. Digitála čovdosat mat leat ovttaiduvvon oassin spesialistadearvašvuodabálvalusa oahpahusas ja gulahallamis. Pasieantta ja spesialistadearvašvuodabálvalusa gulahallan lea áddehahti – lea čielggas geainna galgá deaivvadit ja goas, makkár ráhkkanepmi gáibiduvvo ja maid sáhttá vuordit buohcciviesus. Sii guđet dárbbasit dulkka, ožžot daid bálvalusaid alit kvalitehtain ja eanet go ovdal šearpma bokte. Digitála ássiidbálvalusat dahket ássiide álkibun čuovvolit iežaset dearvašvuoda ja heivehit gulahallama dearvašvuodabálvalusain iežaset beaivválaš eallimis.

Pasieanta lea aktiivlaš oasseváldi

Geavaheaddjeváikkuheapmi

Inga Karlsen lea ángiris miellahttu Nordlándda buohcciviesu geavaheaddjelávdegotis. 85-jahkásaš divttasvuotnalaš lea olu bargan ovddidit sámi pasieanttaid rivttiid. Son oaččui Davvi Dearvašvuoda geavaheaddjebálkkašumi dan barggu ovdas maid lea bargan, ja ain bargá, ovddidit geavaheddjiid beroštumiid. Inga lea olu jagiid bargan vuorrasiidfuolahusas ja dan ovdas. Demeansafuolahus lea su váibmoášši, ja nu lea maiddá rahčamuš oažžut

dásseárvosaš dearvašvuodabálvalusaid sámi álbmogii.

– Oallugat mis jáhkkit buot dasa maid doavttir muitala midjiide, ja atnit dan áidna duohtavuhtan, ja nu soaitá erenoamážit sápmelaččaid gaskkas. Sámi álbmoga dearvašvuodafálaldaga dáfus ii leat sáhka ovtadássásašvuodas, muhto dásseárvvus. Ja dan dáfus hálliidan rámpot Davvi Dearvašvuoda dan barggu ovdas mii dál dahkkojuvvo dainna. Lea ain guhkes mátki, muhto mii leat rievttis guvlui jođus, muitala Inga Karlsen.

Čielga giella pasieantareivviin

Kárten Helgelándda buohcciviesus DD čájehii ahte 10–20 proseanta monimušpasieanttain ja pasieanttain geat galge čolleiskkadeapmái, eai lean ráhkkanan iskkadeapmái/dikšui. Sii sáhtte de čadhit dušše osiid prosedyras, dahje šadde oažžut ođđa diimmu. Vai eanet pasieanttat leat buorebut ráhkkanan go bohtet, de ráhkaduwojedje dáid pasieantajoavkkuide ođđa pasieantareivvet main lei čielga ja áddehahtti giella ja grafihkka mii galggai dahkat pasientii álkibun ipmirdit movt galget ráhkkanit iskkadeapmái. Dat ođđa pasieantareivvet galget váldojuvvot atnui Helgelándda buohcciviesus 2019:s. Mihttu lea ahte konsultašuvnnat šluhttejuvvojit unnit ja unnit váldet oktavuoda buohcciviesuin go juoga lea eahpečielggas.

Guovddáš mihtut

Eanet atnit ovttasválljema

Eanet atnit digitála bálvalusaid

Ráđđehus áigu

- láchčit diliid dasa ahte pasieanta sáhtta aktiivvalaččat oassálastit mearrádu-sain iežas dearvašvuoda birra ja dearvašvuodabálvalusaid ovdánahttimis
- lasihit šearbmadulkoma spesialistadearvašvuodabálvalusas
- bargat dainna ahte buoridit álbmoga dearvašvuodagelbbolašvuoda
- ahte bálvalus atná čielga giela go gulahallá pasieanttaiguin
- veahkkin buoridit pasieanta- ja oapmahašoahpahusa oahppan- ja máhttin-bálvalusaid ođasmahttima bokte
- ahte ássit besset atnit eanet digitála ássiidbálvalusaid

Oktilaš dearvašvuođa- ja fuolahusbálvalus

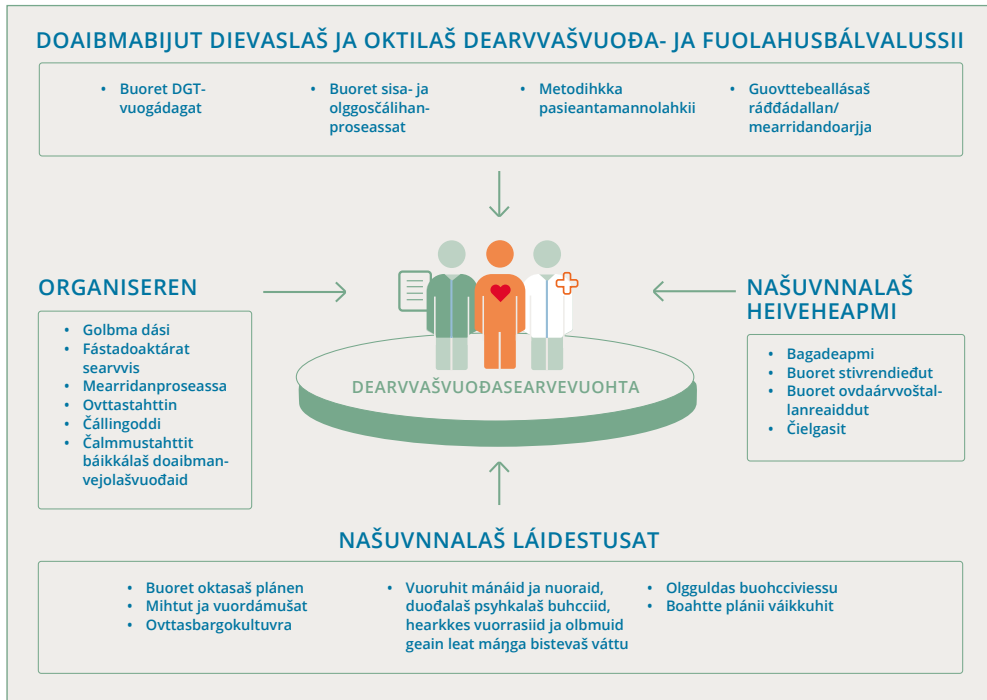
Gosa mii áigut?

Pasieanttat ja oapmahaččat vásihit oktilaš ja jotkkolaš dearvašvuođa- ja fuolahusbálvalusa gos pasieanta sáhtttá leat aktiivlaš oasseváldi iežas dearvašvuodas ja divššus. Leat ásahuvvon buorre ovttasdoaimbänkultuvra, oktasaš ipmárdus das mainna dearvašvuodáfitnodagat ja suohkanat galget ovttasdoaimmat ja movt sii galget dan dahkat. Dearvašvuodadoaimmahagat ja suohkanat maiguin ovttasbarget deaivvadit dásseárvosaš doaimmaoasálažžan dearvašvuodasearvevuodas. Ovttas geavaheddjiiguin ja fástadoaktáriiguin ovdánahttet ja plánejit sii bálvalusaid hearkkes pasieantajoavkkuide geat dárbbasit bálvalusaid goappaš surggiin. Heivehuvvon stivrendieđut ja oktasaš ovdaárvoštallanreaidut dahket veahkkin oktasaš duohtavuodáipmárdusa ja dorjot oktasaš plánema. Dearvašvuodadoaimmahagat ja suohkanat šiehtadit báikkálaš heivehuvvon vugiid movt čoavdit bargguid nu ahte leat buoremusasan pasieanttaide. Dearvašvuodádirektoráhtta neavvu bures báikkálaš doaimbanvejolašvuodaid birra ja ovttasdoaimbama ásaheami birra. Stuoradiggi meannuda Našuvnnalaš dearvašvuođa- ja buohcciviessoplána juohke njealját jagi gos gaskkustit makkár vuordámušat dearvašvuodasearvevuodaide leat dearvašvuođa- ja fuolahusbálvalusovdánahttima hárrái.

Pasieantamannolaga dovdomearkkat suohkaniid ja buohcciviesuid rastá leat buorit rutiinnat sirdašumiin mat addet pasieanttaide ja oapmahaččaide einnostahttivuođa ja oadjebasvuođa, vejolašvuođa guovttebeallásaš ráđđádallamiidda dearvašvuodabargiid gaskkas ja DGT-vuogádagat mat dorjot ovttasdoaimbama. Pasieantamannolat ovdánahttojuvvo máhtu ja vásáhusaid vuodul. Fágaidrasttildeaddji joavkkut dásiid rastá váras váldet pasieanttaid dárbbuid geain leat stuora ja mánggabealat dárbbut, dalle go lea ulbmillaš. Spesialistadearvašvuodabálvalus deaivvada pasieanttaiguin eanet ruovttuin go ovdal ja ovttas suohkanlaš dearvašvuođa- ja fuolahusbálvalusain, ja sii juogadit iežaset gelbbolašvuođa – sihke fysalaččat ja virtúálalaččat. Lágat diehtujuohkima, ruhtadančovdosiid ja stivrendieđuid ovddas leat heivehuvvon dáid bargovugiide.

Doaibmabijut dievaslaš ja oktilaš dearvvašvuođa- ja fuolahusbálvalussii

Vuoruhuvvon pasieantajoavkkut dearvvašvuođasearvevuođain

Psyhkalaš vátut ja gárrenmirkovátut

Mánát ja nuorat

Skihpá boarrásat

Olbmot geain leat olu kronalaš dávddat

Ráđđehus háliida ásahit 19 dearvašvuođasearvevuođa suohkaniid ja buohcciviesuid gaskkas main dearvašvuođafitnodatguovllut leat vuodđun. Dearvašvuođafitnodagain bohtet dearvašvuođafitnodagaid ja suohkaniid ovddasteaddjit, báikkálaš fástadoaktárat ja geavaheaddjit deaivvadit plánet ja ovdánahttit bálvalusaid ovttas. Ásahuvvon šiehtadusat ja ovttasbargostruktuurat galget leat vuodđun, muhto viidasit ovdánahttojuvvot. Fástadoaktárat berrejit oazžut ráđdeaddirolla, ja dearvašvuođafitnodatguovlluid suohkanat berrejit ovttastahttojuvvot buorebut go dál, ja našuvnnalaš eiseválddit fertejit čielgaseappot gaskkustit iežaset vuordámušaid dasa maid suohkanat ja buohcciviesut berrejit olahit dain ođđa dearvašvuođasearvevuođain. Našuvnnalaš eiseválddit fertejit doarjut dearvašvuođasearvevuođaid buoret stivrendieđuid ja ovdaárvoštallanreaidduid bokte ja dan bokte ahte čađahit doaibmajuid mat buoridit pasieantamannolagaid.

BARGOJUOHKU DEARVAŠVUOĐASEARVEVUOĐAS

Geavaheaddjit ja fástadoaktárat oassálastet buot dásiin

SEARVEVUOĐAČOAHKKIN

Politiikalaš ja hálddahaslaš njunušjodiheapmi suohkaniin ja dearvašvuođafitnodagain

Jahkásaš čoahkkinn mearridan dihte guovllu

STRATEGALAŠ OVTTASBARGOLÁVDEGODDI

Hálddahaslaš ja fágalaš jodiheapmi suohkaniin ja dearvašvuođafitnodagain

Ovdánahttit strategiijaid ja doaibmaplánaid

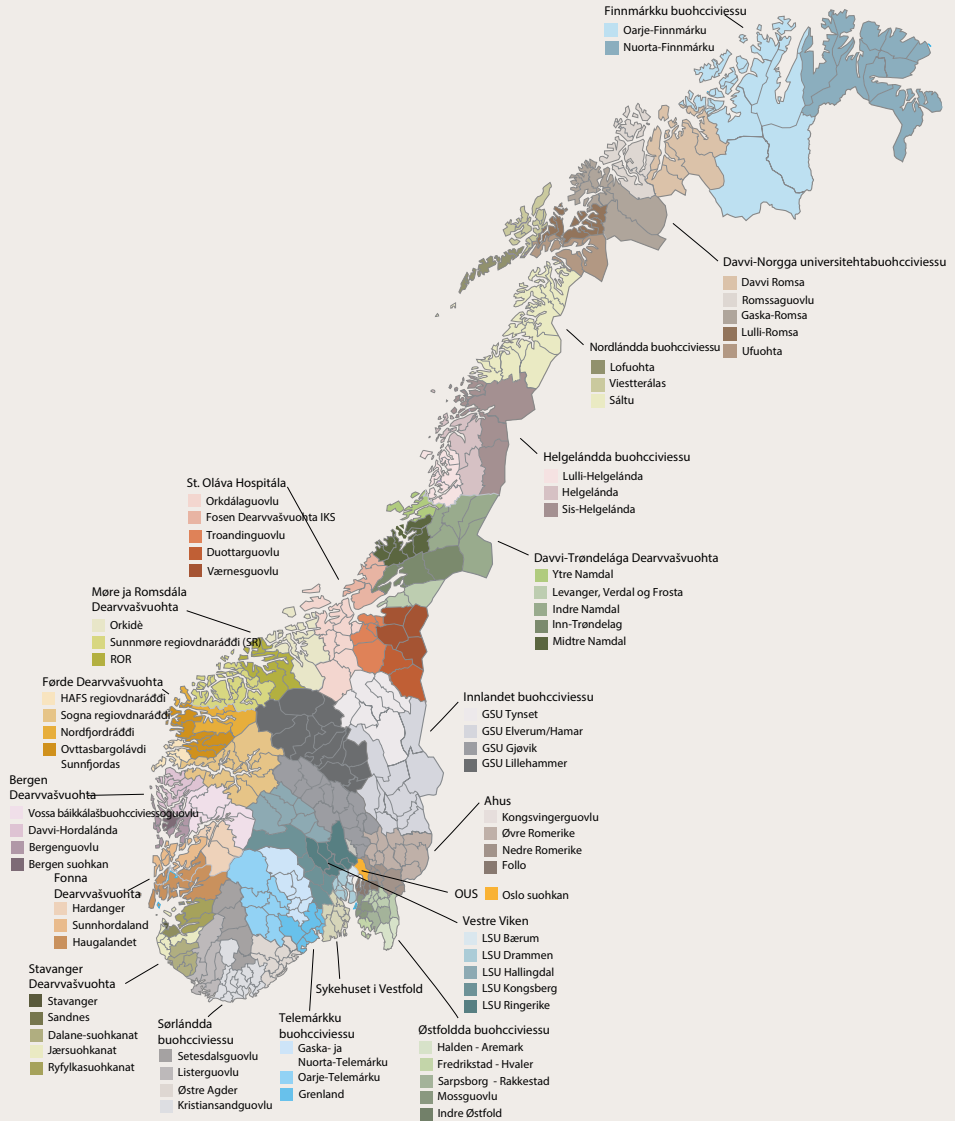
Giedahallat áššiid ja jotkkolaš mearrádusaid

FÁGALAŠ OVTTASBARGOLÁVDEGODDI

Ovdánahttit bargovugiid ja bálvalusmáliid

Ásahuvvon suohkanovttasbarggut

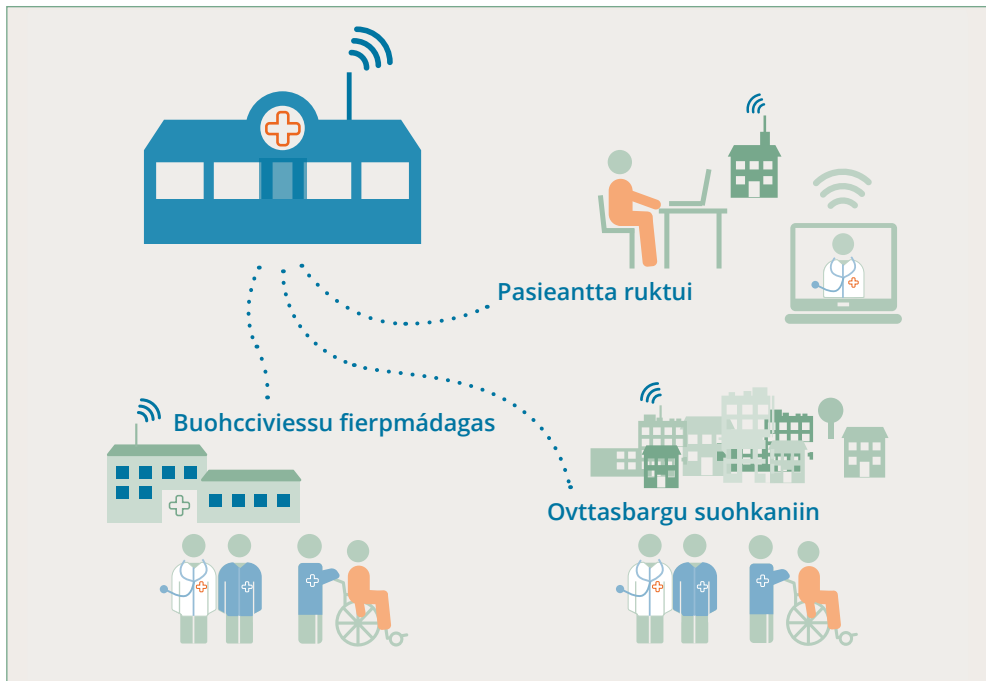
Kárta čájeha ásahuvvon ovttasbargostuktuvrraid suohkaniid ja dearvašvuodoaïmmahagaid gaskkas 2019 suohkanstruktuvrra vuodul mas leat atnán regionála ja báikkálaš dearvašvuodoaïmmahagaid cealkámušaid vuodđun. Dearvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanta eaktuda dan ahte sáhttet leat boasttuvuođat ovttaskassuohkaniid čanastemiin gullevaš suohkanovttasbargui. Suohkanovttasbarggut sáhttet maid rievdat suohkanstruktuvrraid rievdademiid dihte mat biddjojuvvojit fápmui 1.1.2020 rájes.

GSU – Geográfalaš ovttasbargolávddegottit (Geografiske samarbeidsutvalg)

LSU – Báikkálaš ovttasbargolávddegottit (Lokale samarbeidsutvalg).

Vestfolda buohccivesu pasieantaguovllu čieža suohkana eai leat organiserejuvvon joavkkuide go deaivvadit dearvašvuodoaïmmahagain.

Olgguldas buohcciviessu

Pasieantta dearvašvuodabálvalusas lea mihttun ahte buohcciviessu galgá boah-
tit pasieanttaid lagabui. Mii fertet hábmet olgguldas buohcciviesu. Stuora buohc-
civiesuid spesialisttat galget veahkehit unnit buohcciviesuid spesialisttaid lagabui
pasieanttaid, buohcciviesuid spesialisttat galget ovttasbargat suohkaniid dearvaš-
vuodabargiiguin suohkanlaš arenain ja buohcciviesut galget veahkehit pasieanttaid
iežaset ruovttuin dahje digitála čovdosiid bokte.

Regionála videopoliklinihkka

Møre ja Romsdála Dearvašvuohta DD fállá pasieanttaide ráđđádallama doaktáriin
video bokte. Dat mielddisbuktá ahte pasieanta boahdá iežas báikkálaš buohcciviesu, ja
ráđđádallan čađahuvo video bokte spesialisttain guhte lea eará buohcciviesus.

Alladásat ruovttubuohecciviesu

Oslo universitehtabuohcciviesu fállá ruovttubuohecciviesu pasieanttaide geat leat čađahan ađatransplantašuvnna varrasonahaga dihte. Pasieanta sáhttá orrut ruovttus ovdalii go veallát isoláhtas buohcciviesus dan áigodagas gitta ađadoaibma lea normaliserejuvon. Spesialiserejuvon joavku mas leat buohccidivššárat ja doaktárat čuovvolit pasieanttaid beaivválaččat iežaset ruovttuin. Sihke pasieanttat ja oapmahaččat leat duhtavaččat, ađadoaibma normaliserejuvvo jođáneappot ja antibiotikageavahepmi unnu. Maidái borrandilálašvuohta lea buoret dain pasieanttain geat ožžot divššu ruovttuin, go sis geat leat buohcciviesuin, ja leat unnánat geat dárbbášit sisačálihuvvot buohccivissui.

Ráđđehus áigu

- ásahit dearvašvuođasearvevuođaid suohkaniid ja dearvašvuođafitnodagaid gaskkas sihkkarastin dihte buoret oktasaš plánema ja bálvalusovdánahttima
- ahte dearvašvuođasearvevuođat vuoruhit ovdánahttit oktilaš, koordinejuvon bálvalusaid mánáide ja nuoraide, olbmuid geain leat duođalaš psykalaš váttut ja gárrendilleváttisvuođat, hearkkes vuorrasiidda ja olbmuid geain leat olu bastevaš váttut
- ahte suohkanat ja dearvašvuođafitnodagat dearvašvuođafitnodagaid šiehtadit movt sii galget doaimmahit oktasaš plánema ja ovdánahttima
- doarjut dearvašvuođasearvevuođaid dan bokte ahte ovdánahttit buoret stivrendieđuid, ovdaárvoštallanreaidduid ja einnostanreaiddut
- sihtat cealkámušaid dearvašvuođasearvevuođain boahte Našuvnnalaš dearvašvuođa- ja buohcciviesoplánii
- hábmet olggaldas buohcciviesu
- addit vejolašvuođa báikkálaš čovdosiidda das movt suohkanat ja dearvašvuođafitnodagat juogadit bargguid
- ávžžuhit dearvašvuođasearvevuođaid digaštallat mat lihkostuvvan ovttasbargokultuvrra dovdomearkkat leat
- čađahit doaibmabijuid mat veahkkin bohtet buoridit buot pasieanttaid mannolagaid
- heivehit ruhtadanortnegiid, njuolggadusaid, bagadeami ja stivrema doarjun dihte sávahahtti mihtuid pasieantadivššus ja ovttasdoaibmamis

Psyhkalaš dearvašvuodagáhtten

Maid mii áigut?

Pasieanta oassálastá diđolaš válljemii divššu birra, iežas dárbbuid ja resurssaid vuodul. Pasieantavásáhusat čohkkejuvvojit systemáhtalaččat, ja adnojuvvojit aktiivvalaččat buoridanbarggus. Bálválusat fállujuvvojit lahka doppe gos pasieanta orru. Spesialistadearvašvuodábálválus fállá neahttavuđot dikšunfálaldagaid mat leat olámmuttos miehtá riikka.

Bálválusat ovttasbarget dainna ahte addit buriid psyhkalaš dearvašvuodábálválusaid, beroškeahtta dásis. Bálválusfálaldagat plánejuvvojit ja ovdánahttojuvvojit dearvašvuodasearvevuodain. Buorit oktasaš plánenreaiddut ja stivrendieđut álki-dahttet plánema. Psyhkalaš ja somáhtalaš dearvašvuohhta ja gárrendilleválttisvuodát gehččojuvvojit ovttas, ja dikšunlágideapmi váldá vuhtii maid bargu mearkaša dearvašvuhtii.

Spesialistadearvašvuodábálválus heiveha eanet go ovdal iežas fálaldagaid sidjiide geat dárbbášit eanemus veahki, ja doarju ja bagadallá fágaolbmuid suohkanlaš bálválusain. Suohkanat buktet fálaldagaid sidjiide geain leat veaháš unnit ja moderáhta psyhkalaš dearvašvuodáhástalusat. Šiehtadusspesialisttat leat bures ovttaiduvvon almmolaš bálválusfálaldahkii.

Mánát, nuorat ja bearrašat ožžot veahki mii lea álkit olámmuttos. Helsenorge.no addá bajilgova viiddis válljenmunis iešveahkehančovdosiin ja neahttavuđot divššus. Psyhkalaš dearvašvuohhta lea ovttaiduvvon dearvašvuodastašuvdna- ja skuvladearvašvuodábálválussii, mánáidsuodjalussii, mánáidgárdiide ja skuvllaide. Spesialistadearvašvuodábálválus ja suohkanlaš bálválusat ovttasbarget bures árrat bargat mánáiguin ja nuoraiguin, ja buohkat ožžot fálaldaga rievttis dásis.

Mánát, nuorat ja rávisolbmot geain leat duođalaš psyhkalaš váttut ožžot oktilaš bálválusaid relevántta aktevrain, ja eai sávahahtti rievddadeamit fálaldagas leat unnon. Spesialistadearvašvuodábálválus veahkeha ovttas suohkaniiguin eastadit heđiid, akuhttasisačáliheiid, iešsorbmemiid ja bággodivššu. Ambulánta bálválusat ja ovttasbargojoavkkut suohkaniiguin leat huksejuvvon bures. Buohkat geat dan dárbbášit, ožžot geavaheaddjestivrejuvvon sajiid. Spesialistadearvašvuodábálválus bargá olggos guvlui ja njuovžilit, nu ahte unnit olbmot dárbbášit jándorsisačáliheiid. Buohcciviesut fállat jándorfálaldaga buohkaide geat dan dárbbášit, buori, heivehuvvon viesuin. Bággodikšu lea unniduvvon minimála rádjái.

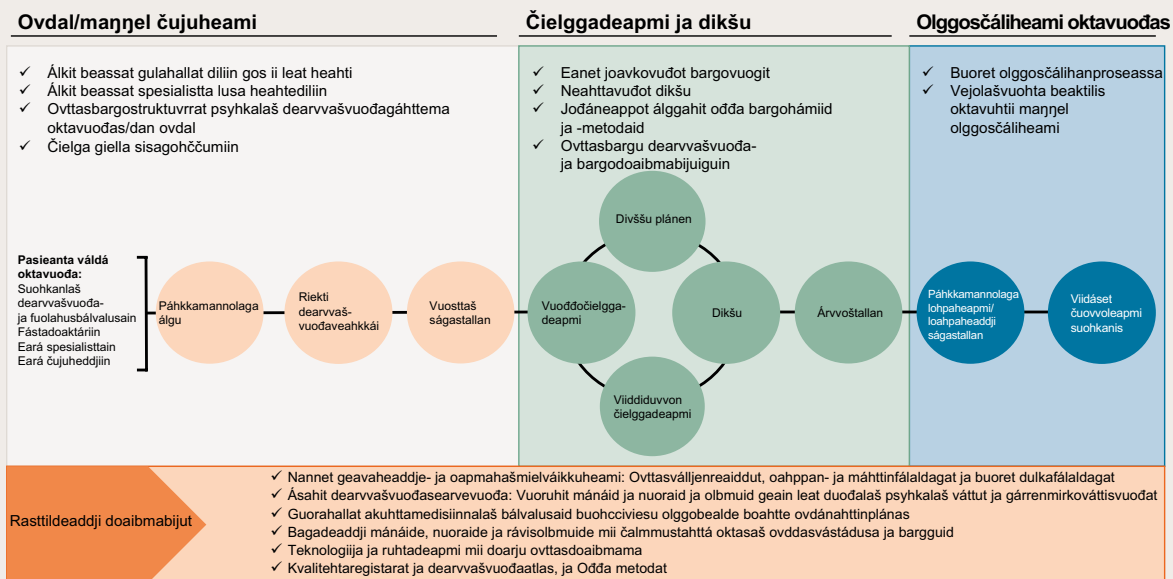
Go olmmoš dárbbáša veahki, de jođánit čielggaduvvo gii dahká maid, ja goas. Páhkamannolagat psyhkalaš dearvašvuhtii ja gárrendilleválttisvuodáide leat álgahuvvon buot dearvašvuodaregiovnain. Bálválus váldá jođánit ođđa dikšunvuogiid atnui. Kvalitehtaregistarat, kvalitehtaindikáhttorat ja dearvašvuodáatlasat dahket buori máhttovuodá bálválusfálaldaga divššu ja rievddadeami birra. Psyhkalaš dearvašvuodagáhttemis vuhtto rasttildeaddji oahppankultuvra. Bargit jerret rutiinnalaččat: “Maid mii sáhttit earáin oahppat?” ja “Geainna mii sáhttit juogadit dán máhttu?”

Buoridit psyhkalaš dearvašvuodábálválusaid

Našuvnnalaš dearvašvuođa- ja buohcciviessoplána doarju doaibmabijuiguin páhkkamannolagaid psyhkalaš dearvašvuođa ja gárrendilleváttisvuođaid ovddas

Čielggadit kapasitehta ja organiserema

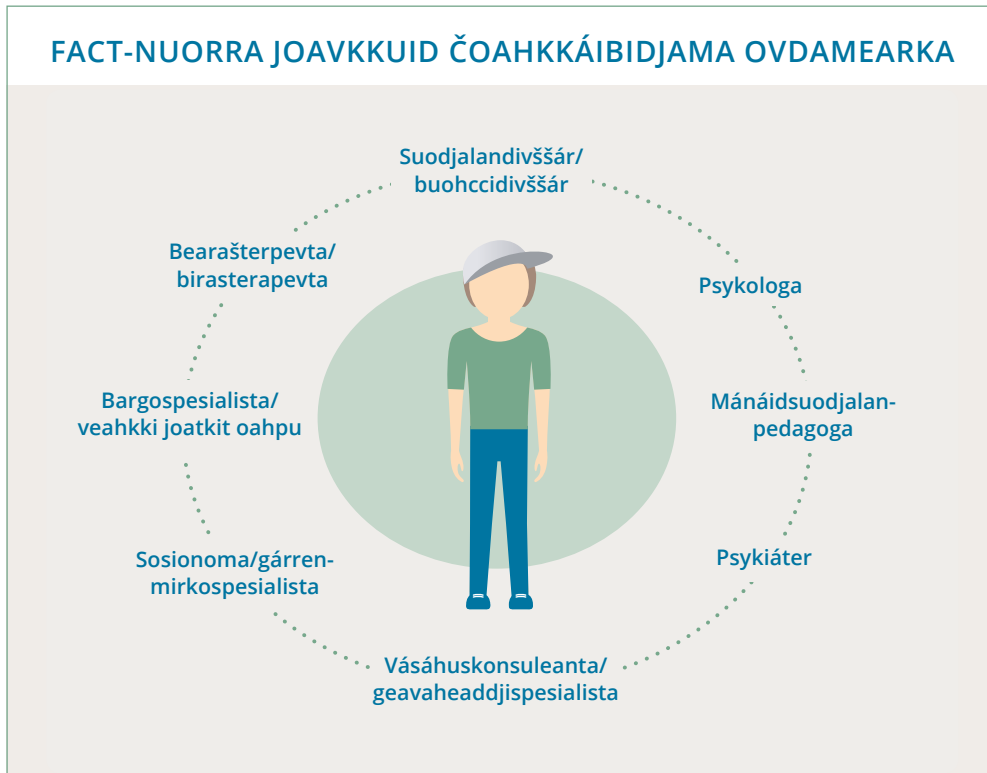
Psyhkalaš dearvašvuodagáhttema aktivitehtas leat stuora geográfalaš rievddademiin. Jus dálá aktivitehta adnojuvvo vuodđun ovdaárvvoštallat bálvalusdárbbu, de risikere joatkit dainna geográfalaš rievddademiin mii lea fáldadagas. Lea dárbu buoret analysai dárbbuin ja eanet čielggaduvvon bargojuoguide iešguđetlágan osiid gaskkas bálvalusas vai sáhtta ovdaárvvoštallat dárbbu beaive- ja jándorbálvalusaide, poliklinihkaide ja ambulánta bálvalusaide. Dearvašvuodadirektoráhta ja regionála dearvašvuodafitnodagat galget buktit analysa álbmoga boahhtevaš dárbbuin psyhkalaš dearvašvuodabálvalusaide, ovttá Álbmotdearvašvuodainstituhtain ja KS:in. Analysa ja ávžžuhusat galget maid gieđahallat sámi álbmoga boahhtevaš dárbbu psyhkalaš dearvašvuodabálvalusaide. Ráđđehus áigu joatkit mihtuin vuoruhit psyhkalaš dearvašvuodagáhttema ja fágaidrasttildeaddji spesialiserejuvvon gárrendilleviššu, muhto áigu atnit analysa ja ovdaárvvoštallamiid vuodđun dasa ahte áiggi mielde heivehit vuoruhannjuolggadusa eanet mearrediđolaččat.

Buoret orrunfálaldat ja bálvalusovttasbargu Skienis

Gávdnojit pasieantajoavkkut geaidda lea hástalussan orrut dábálaš viesuin, ja geain lea mearkkašahhti stuora dárbu bálvalusaide sihke buohcciviesus ja ássansuohkanis. Skien suohkan ja Telemárkku buohcciviessu HF ovttasbarget fállat oadjebas ja buriid bálvalusaid juohke áidna pasientii dain joavkkuin. Plána lea ásahtit suohkanlaš viesuid buohcciviessoguvlui vai buohcciviessu ja suohkan sáhttet ovttasbarggus ovdánahttit oadjebas ja buriid bálvalusaid juohke áidna pasientii. De lea heivehuvon nu ahte buohcciviesu bálvalusat eanet sáhttet ovttaiduhttot suohkana čuoovolemiin. Lea maid mihttu láchit diliid ulbmillaš bargo- ja astaáiggedoaimmaide.

Bargojoavku galgá čielggadit ovdáneami, fáldadaga dimenšuvnnaid ja gokko viesut galget huksejuvot. Buohcciviessu ja suohkan galget soahpat eavttuid oažžut beasama dáid viesuide.

Grünerløkka gávpotoassi ja Lovisenberg Diakonála buohcciviessu (Nic Waals Institutt) geahččalit FACT Nuorra málle mielde fágaidrasttildeaddji dikšun- ja čuovvulanjoavkku mii fitná olbmuid luhtte:

- joavku fállá oktilaš bálvalusfálaldaga
- doaimma mii fitná olbmuid luhtte (ruovttuin dahje mánáid ja nuoraid arenain)
- buorre heivehanmunni ja olahanmuddu
- mánggafágalaš ja fágaidrasttildeaddji joavku (dearvašvuođa-, sosiálafágalaš-, mánáid-suodjalusfágalaš-, bearaš ja fierpmádat- ja vásáhusgelbbolašvuohta)
- psykiáhter/psykologa lea mielde joavkkus
- máhttin ja sosiála oassálastin deattuhuvvo aktivitehtaid, barggu, skuvlla ja oahpu bokte

Dearvašvuođadirektoráhtta veahkeha doibmiibidjandoarjagiin ja pilohta evaluereimiin ovttas eará aktevrraiguin.

Rádđehus áigu

- ásahit buoret máhtu álbmoga boahttevaš dárbbuin psyhkalaš dearvašvuođabálvalusaide čielggadan dihte kapasitehtadárbbu ja organiserema
- ahte dearvašvuođasearvevuodát deattuhit erenoamážit ovdánahttit buriid bálvalusaid mánáide ja nuoraide ja olbmuide geain leat duođalaš psyhkalaš váttut ja gárrendilleválttisvuodát
- čadáhít doaibmabijuid nannen dihte geavaheaddjemielváikkuheami ja loktet máhtu geavaheddjiid vásáhusaid birra
- eambo deattuhit bálvalusa kvalitehta ja sisdoalu
- ahte ođđa bargovuogit ja metodat álggahuvvojít jođáneappot
- ahte ambulánta fágaidrasttildeaddji joavkkut suohkaniid ja spesialista-dearvašvuođabálvalusaid rastá álggahuvvojít doppe gos lea álbmotlogu mielde vuodđu dasa
- ain ovdánahttit bargo- ja dearvašvuođaovttasbarggu
- čielggadit movt sáhtta ovttahttit šiehtadusspecialisttaid páhkkamannolaigaide
- nannet fálaldaga mánáide ja nuoraide
- nannet fálaldaga geavaheddjiide geain leat duođalaš ja mánggabealat dárbbut

Akuh ttamedisiinnalaš bálvalusat

Gosa mii áigut?

Álbmot lea oadjebas dasa ahte sii ožžot gelbbolaš ja jođánis veahki dalle go dárbbášit dan akuhtta buozanvuodaid ja roasmomuhttimiid oktavuodas, ja ipmirdit maid dat mearkkaša árrat oazžut oktavuoda medisiinnalaš heahtenummáriin 113. Álbmot máhtta maid álkes heaggagádjun vuosttašveahki. Akuh ttamedisiinnalaš bálvalusat leat ovttahttojuvvon ráidu man vuodđun lea suohkaniid ja dearvašvuodáfitnodagaid ovttasbargu ja ovttasdoaimma. Buorit ovttasdoaimmat hehtejit dárbbášmeahtun akuhttasisačáliheamiid. Bálvalusas leat gelbbolaš ja gearggus bargit geat leat oahpahuvvon ja hárjehallan ovttas doaimmat. Akuh ttamedisiinnalaš ráiddu ovdáneapmái leat vuodđun relevánta ja luohtehahti stivrendieđut. Dearvašvuodadoaimmahagat ja suohkanat geahččalit bargovugiid mat nannejit pasieanttaid fálaldaga. Teknoligiija, ođđa diagnostihkkavuogit ja mearridandoarjagat buoridit dikšunmannolaga, unnidit resursadárbbu, veahkehit dikšu sáhtta álggahuvvot ovdal go pasieanta olle buohccivissui ja ahte garvit dárbbášmeahtun sisačáliheamiid. Akuh ttadustehusas duste fágaidrasttildeaddji gelbbolašvuolta pasieanta mii sáhtta addit jođánit čielggadeami ja sihkkarastit rievttis dikšuma.

Ráđdehus áigu

- nannet gelbbolašvuoda, ipmárdusa, ovttasbarggu ja ovttasdoaimmama ja sihkkarastit buori resursageavaheami akuh ttamedisiinnalaš bálvalusain buohccivesuid olggobealde
- ahte dearvašvuodáfitnodagat, ovttas suohkaniiguin dearvašvuodasearvevuodas, boahte ovdánahttinplánas guorahallet akuh ttamedisiinnalaš bálvalusaid mat leat olggobealde buohccivesu
- ahte spesialistadearvašvuodábálvalusa gearggusvuoda, akuh ttamedisiinna ja katastrofamedisiinna gealbobálvalusat guorahallojuvvojit.
- ahte fanasambulánssa njuolggadusat guorahallojuvvojit akuh ttalávdegotti guorahallama čuovggas
- ahte akuh ttadustehusaid organiseren, jođiheapmi ja gelbbolašvuolta guorahallojuvo ja ahte doaimmabijut leat oassin dearvašvuodáfitnodagaid boahte ovdánahttinplánas
- ahte našuvnnalaš bagadus "Faglige og organisatoriske kvalitetskrav for somatiske akuttmottak" ođasmahttojuvo
- ahte Dearvašvuodadirektoráhtta, ovttasrádiid dearvašvuodaregionnaiguin, árvoštallet makkár stivrendieđut heivejit erenoamážit dasa ahte doarjut akuh ttadustehusaid ovdáneami, ja ahte dililit láchččojuvvojit dasa ahte dat stivrendieđut biddjojuvvojit olámuđui báikkálaš ja našuvnnalaš geavaheapmái
- sávaldaga ovdánahttit heahtedustehusaid, ja ahte láchččojuvvo ahte dát stivrendieđut leat fidnemis báikkálaš ja nationála geavahussii

Máilmmi jođánepmosat vuoiŋŋašdohppehagas

Juohke jagi ožžot sullii 12 000 olbmo vuoiŋŋašdohppehaga Norggas. Jođanis dikšu lea mearrideaddji bohtosiidda dearvašvuoda dáfus daid olbmuide geat dohppehallet. Stavangera universitehtabuohcciviesu lea bargan vuogádatlaččat simulerenhárjehallamiin ja lea oanidan mediánaáiggi dan rájes go pasieanttat bohtet buohccivissui dassáži go ožžot trombolysa 13 minuhttii. Ii oktage eará buohcciviesuid máilmmis leat dieđihan buoret dikšunáiggi. Joavkkut hárbjehallet beavttalmahttit olles dikšunráiddu dohppehallama oktavuodas. Dat mearkkaša gitta dan rájes go muhtin ringe 113 ja pasieanta dolvojuvvo ambulánsšain akuhttadustehussii, gos pasieanta røntgejuvvo dassáži go trombolysadikšu álggahuvvo. Simulerenhárjehallan deattuha joavkobarggu ja gulahallama pasieanttain ja joavkkuin. Vuogádatbuorideami ja áigesuollagiid unnideapmi leat guovddážiis hárbjehallamis. Ovdalaš vuoiŋŋašdohppehallanpasieanttat nektet pasieantan hárbjehallamis.

Buoret akuhttagearggusvuoha ja dearvašvuodaveahkki Plassje-guovllus

Plassje-prošeakta lea St. Olavs hospítála ja Plassje-guovllu suohkaniid ovtasbargu. Suohkanat ja buohcciviesut atnet odđaaigásaš teknologiija nugo mobiilla iskosiid váldima, videočovdosiid ja eará telemediinnalaš teknologiijaid čađahit alladásat diagnostihka pasieanttaid ruovttuin. Dainna lágiin eai dárbbáš pasieanttat mátkkoštít dárbbuhemiid doavttervákttii ja sisačálihuvvot. Dearvašvuodabargit fáallet bálvalusaid dásiid rastá beroškeahttá gos sii barget.

Plassje-prošeakta galgá veahkehit ahte:

- dearvvašvuođafitnodagat ja suohkanat ovttasbarget báikkálaš akuhttagearggu-svuodain, ja ahte ambulánsabargit barget maid eará dearvvašvuođabálvalusaid báikegottis servodagas.
- akuhttagearggu-svuoda bargit geain leat unnán akuhttabarggut áimmahuššet osiid suohkana ja dearvvašvuođafitnodaga eastadeaddji ja dearvvašvuodaovd-dideaddji barggus suohkanis dalle go sis lea dilli.
- hehttehusat surggiid ja hálldahusdásiid gaskkas jávkaduvojit dahje unniduv-vojit. Fástadoaktárat, doavtterrákta, eará suohkanlaš dearvvašvuoda-resursat ja ambulánsabálvalus leat ovttas gelbbolaš ja dehálaš resursan báikegotti geargguvuhtii ja dearvvašvuoda-veahkkái.

Buoret akuhttaráidu gelbbolašvuoda juogademiin

Dikšu maid pasieanttat ožžot ovdal go bohtet buohccivissui, sáhttá leat mearri-deaddji viidáset mannolahkii. Akuhttaráidoprošeakta Telemárkkus deattuha nannet ja ovdánahttit ovttasbarggu suohkaniiguin buoridan dihte akuhttadearvvašvuoda-bálvalusa. Prošeavttas leat Telemárkku buohcciviessu DD, ambulánsabálvalus, AMK, doavtterrávttat, fástadoaktárat, suohkanat ja eará aktevrrat mielde. Loktet suohkanlaš dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusa gelbbolašvuoda lea dehálaš oassi prošeavttas. Ruovttubálvalusbargit leat guovddážis dan dihte go sii dájvá deivet pasieantta vuosttamuzžan. Sii oahpahalloyvojit árvoštallat akuhttadiliid ja ohppet bargovugiid gieđahallat iešguđetlágan dilálašvuodaide. Ruovttubuohttidivššu bargit leat ožžot akuhttaseahkaid main leat reaiddut, vai leat buorebut ráhkkanan akuhtta dilálašvuodaide.

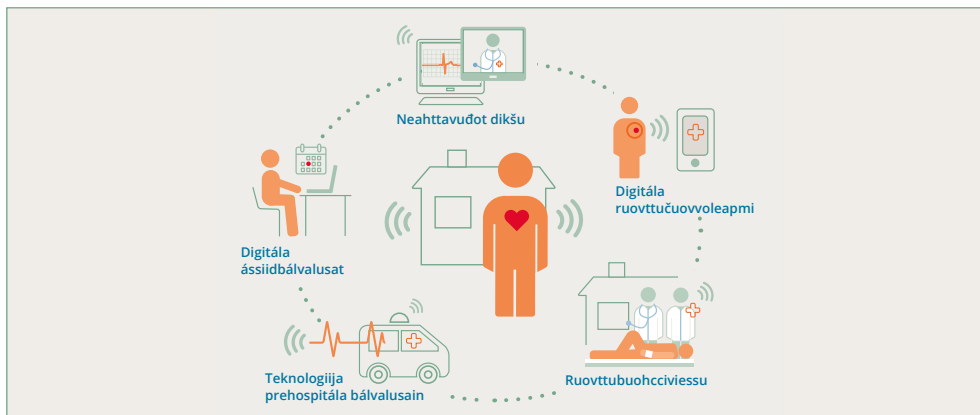
Teknologiija pasieantta dearvašvuođabálvalusas

Gosa mii áigut?

Bálvalusat mat ovdal gáibidedje ahte pasieanta bođii dearvašvuođabargiid lusa dahje ahte dearvašvuođabargit deaivvadedje fysalaččat, fállujuvvojit dál pasieanttaide videokonsultašuvnnaid bokte, čuoovolemiid bokte dieđuid vuođul maid pasieanttat ja sensorteknologiija leat dieđihan ja neahttavuođot dikšunprográmmaid bokte. Hearkkes pasieantajoavkkuid ovddas sirdojuvvojit mediisiinnalaš rusttegat dohko gos pasieanta lea – iige nuppe ládje. Pasieanttat vásihit ahte máhttet eambo, ahte fálaldat lea eanet heivehuvvon ja ahte buozalmasvuođaovdáneapmi fuomášuvvo árabut. De eai dárbbáš pasieanttat, eai ge dearvašvuođabargit mátkkoštit dárbbášmeahttumit. Direktoráhtat bagadallet muddema birra, digitála eavttuid ja fágalaš njuolggadusaid birra. Ruhtadanortnegat láhčtet diliid ođđa bargovugiid ja teknologiija ovdáneapmái ja álggaheapmái.

Goanstajierbmi dahká vejolažžan atnit ávkki min oktasaš dearvašvuođadieđuin fállat jođáneappot ja dárkileappot diagnostiserema, buoret divššu ja beaktileappot resursageavaheami. Njuolggadusat dahket vejolažžan atnit dearvašvuođadieđuid nu ahte lea buoremussan searvevuhtii, direktoráhtat váldet vuhtii bagadandárbbu rievttálaš rámmaid birra, ja ehtalaš hástalusat goanstajierpmi geavaheami hárrái gieđahallojuvvojit, ovttas eará eurohpálaš riikkaiguin. Dearvašvuođa- ja fuolahusbálvalus lea ásahan kultuvrra innovašuvdnii ja máhtu juogadeapmái, ja ovttasbarget bures ealáhuseallimiin ovdánahttit daid reaidduid maid bálvalus ja pasieanttat dárbbášit.

Spesialistadearvašvuođabálvalusat ruovttuin

Čielgeađapasieanttat čuovvoluvvojit video bokte

Go mun human Sunnaas-olbmuiguin šearpma bokte, de dovdo dego sii livčče dáppe mu luhtte. Dan dihte go leat nu lahka, de dovdo dego mis lea lagas oktavuohhta. Mu mielas lea buorre. – Ingar K. Bergersen

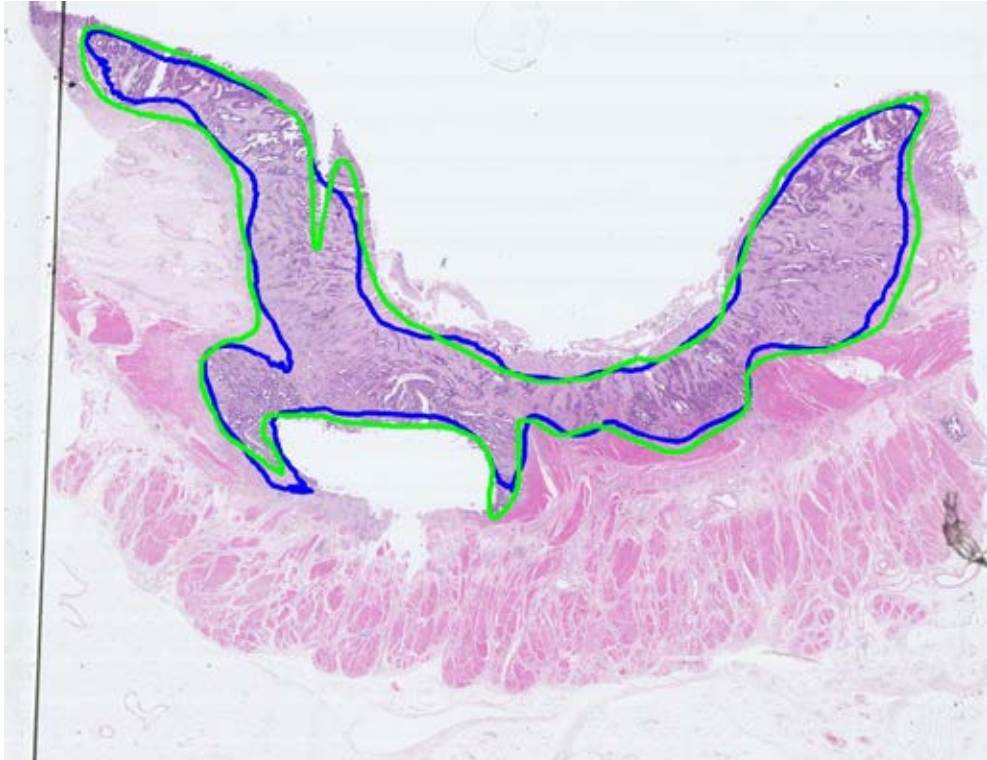
Sunnaas buohcciviessu lea 2012 rájes videokonferánssaid bokte fágaidrasttildeaddji vugiin čuovolan olbmuid geain leat čielgeađaváttut ja deattahávit, ovttas suohkana ruovttubuohccidivššuin. Olggosgolloávkeevalueren dán pasieantajoavkkus čájehii ahte videokonsultašuvdna mávssii 15 proseantta das maid fysalaččat bohtin poliklinihkkii máksá, ja dušše golbma proseantta dain goluin mat leat sisačáliheami oktavuodas. Bohtosat čájehit dán rádjái ahte pasieanttat leat hui duhtavaččat, sis lea eallinkvalitehta buorránan veaháš ja hávit savvojit dohkálaččat.

Ruovttudialysa digitála čuovvolemiin

Dikšojuvvot ruovttus dan sadjái go fertet mángga geardde vahkkus mátkkoštit buohcciviessui, addá eambbo friddjavuoda pasieanttaide. Nordlándda buohcciviessu DD lea ovttasbargan Telenorain ovttain čovdosiin movt buorebut čuovvolit pasieanttaid geain lea ruovttudialysa. Pasieanta registrere mihtidemiid ovttá áppain mobiillas, seammás go deaddu ja varradeaddu registrerejuvvo automáhtalaččat. Monimuš-buohccidivššár buohcciviesus oažžu jođáneappot bajilgova pasieantta dilis go dalle go manuálalaččat ferte čohkket ja registreret dieđuid. Nubbi ovdamunni lea ahte dearvašvuodabargit leat buorebut ráhkkanan go deaivvadit pasieanttaiguin – juogo telefonna bokte dahje fysalaččat.

Goanstajierbmi borasdávdadivššus

Oslo universitehtabuohcciviesu DoMore!-prošeavtta mihttu lea automatiseret patologiijagovaid analyserema borasdávdašattalmasain. Dat dáhkkojuvvo dainna lágiin ahte goanstajierbmi, čiekŋalisohppamiin, adnojuvvo hui olu govain. Dihtor lea čiekŋalisohppamiin merken ja čájeha šattalmasviidodaga. Dihtor gávdná šattalmasa ja einnosta pasieantta prognosa hui dárkilit.

Ráđđehus áigu

- mearridit movt teknologiija galgá geavahuvvot spesialistadearvvašvuođabálvalusas ja heivehit našuvnnalaš rámmaeavttuid ođđa vugiide fállat bálvalusaid
- ahte dearvvašvuođafitnodagat iežaset boahtte ovdánahttinplánain bidjet iežaset mihtuid sirdit spesialistadearvvašvuođabálvalusaid pasieanttaid ruovttuide
- ahte dearvvašvuođadieđut sáhttet juogaduvvot eanet go dál buoridan dihte dearvvašvuođaveahki
- joatkit bargguin lámčit dili persovdnaheivehuvvon medisiidnii

Digitaliseren – eaktun pasieantta dearvašvuodábálvalussii

Gosa mii áigut?

Digitaliserema mihtut leat čadnojuvwon pasieantadivššu mihtuide. Ođasmahttojuvwon journálavuogádagat buoridit diehtujuhkima ja beavttalmahttet bargoproseassaid. Leat ásahuvwon digitála ovttasdoaimančovdosat mat sihkkarastet gulahallama sihke siskkáldasat ja suohkaniid ja buohcciviesuid gaskkas oktilaš pasieantamannolagain. Pasieanttat ja dearvašvuodábargit vásihit ahte digitála vuogádagat dahket árgabeivviid álkibun ja oadjebasabun.

Lea čielggaduvwon makkár digitála eavttut fertejit leat sajis duohtandahkat pasieanttaid dearvašvuodábálvalusaid, ja geat galget dahkat maid man vuorus. Soames gelbbolašvuodábirrasat adnojuvvojit bures aktevrraid rastá. Digitaliseremis lea čielga našuvnnaš stivren.

Álbmot luohttá dasa ahte dearvašvuodábálvalus sihke váras váldá sin persovdnasuodjalusa ja váldá atnui daid vejolašvuodaid mat teknologiijas leat ovdánahttit buoret bálvalusaid. Lea buorre sihkarvuodakultuvra gos sihke bargit ja pasieanttat ipmirdit movt sii galget dahkat vai digitála sihkarvuohhta áim-mahuššojuvvo ja mii sin persovnnaš ovddasvástá-dus lea dan dáfus.

Maid mii berret dahkat plánaáigodagas?

Deháleamos digitaliserendoaimbajut plánaáigodagas journálavuogádagaide las-sin lea:

- ásahit ođđa standárddaid čujuheapmái ja dearvašvuodáfágalaš gulahallamii
- ain ovdánahttit guovddášjournálaid ođđa funkšunálitehtain mat dahket journáladokumeanttaid gávdnanláhkái (dokumeantajuogadeapmi) doaimmaid, regiovnaid ja dásiid rastá
- ásahit guovddášjournálaid suohkaniidda buoridan dihte ovttasdoaimmama ja pasieantasihkarvuoda
- ásahit dálkkaslisttuid pasieanttaide
- álgit ásahit našuvnnaš standardiserejuvwon giela dieđuid struktureremii dearvašvuoda- ja fuolahusbálvalusa journálavuogádagain
- evttohit ođđa e-dearvašvuodálága

Mii dárbbášuvvo ja geas lea ovddasvástádus?

Pasieantamannolat

Dieđuid juogadeapmi Dokumeanta-juogadeapmi Diehtojuo-gadeapmi

Digitálalaš medisiinnalaš neavvut

MU Dearvašvuoda ÁPPA IKT-neavvut

Journálat

EPJ PAS Gore Radiologijja LAB Eará fágavuogádagat

E-čovdosat

Searve-komponenttat

Digitála boastakásša ID-Verrat ALTINN

Álbmotregisttar Matriikkal Oktavuotta- ja reservašuvdnaregisttar

HPR NPR

AR KPR

Dearvašvuodafierpmádat Heahtefierpmádat Mobiila dearvašvuodafierpmádat/5G

Kritihkalaš digitála infrastruktuurat

Standardiseren ja njuolggadusat

Norbma

Kodaásahus ja terminologijja

E-dearvašvuoda-standárddat

Arkitektuvrra prinsihpat

Digitaliserejuvvon dearvašvuodábálvalusas leat dát digitaliserendoaimbajijut dehálaččat:

- Digitála vuodđostruktuvra ja sihkarvuolta. Bálvalusfáliin lea iežaset vuogádagaid sihkarvuhtii, ja našuvnnalaš eiseválddiin lea bajit ovddasvástádus sihkkarastit ahte vuodđostruktuvra lea nanus ja sihkkarastojuvvon DGT-fallehemiid vuostá, ja ahte das lea buorre kapasitehta ja rabasáigi.
- Našuvnnalaš searvekomponeanttat. Moanat stáhtalaš eiseválddiin lea bajit ovddasvástádus našuvnnalaš searvekomponeanttaid ovddas, omd. Álbmotregistara, ID-verráha ja Norgga pasieantaregistara ovddas.
- Našuvnnalaš standárddat ja njuolggadusat. E-dearvašvuodadirektoráhtas lea ovddasvástádus ovttastahttit ja bidjat rámmaid bargui našuvnnalaš standárddaiguin ja e-dearvašvuodasuorggi njuolggadusaiguin.
- Našuvnnalaš e-dearvašvuodačovdosat. E-dearvašvuodadirektoráhtta ráhkada strategijaid ja plánaid movt ovdánahttit čovdosiid nugo helsenorge.no ja guovddášjournála. Norsk Helsenett SF galgá hálddašit, doaimmahit ja ovdánahttit, ja bálvalusfáliin lea ovddasvástádus váldit čovdosiid atnui.
- Journálavuogádagat. Sis geain lea ovddasvástádus fállat dearvašvuodaveahki, lea maid ovddasvástádus háhkat ja jođihit iežaset journálavuogádagaid daid rámmaid mielde maid eiseválddit mearridit.
- Digitála mediisinnalaš reaiddut. Sis geain lea ovddasvástádus fállat dearvašvuodaveahki, lea maid ovddasvástádus háhkat ja doaimmahit iežaset digitála mediisinnalaš reaidduid daid rámmaid mielde maid eiseválddit mearridit.

Dearvašvuodavuogádat čájeha mii gáibiduvvo go mii digitaliseret bálvalusa

Digitaliseren bohtá teknologijias, muhto lea eanas sáhka organisašuvdnaovdánahttimis ja bargovugiid rievdeamis. Vásáhusat Gaska-Norgga Dearvašvuodavuogádagas govvidit Dearvašvuodavuogádaga. Helseplattformenprošeakta galgá ásahit ođđa, oktasaš pasieantajournála olles Gaska-Norgga buohcciviesuin ja suohkaniin. Dearvašvuodavuogádat galgá loktet pasieantadivššu kvalitehta, buoridit pasieantasihkarvuoda, álkidahttit vuogádagaid geavaheddjiide ja vel veahkehit dearvašvuodabargiid sáhttit čadahit barguid buorebut ja beaktileappot. Lassin dasa ahte ásahit iežas dan teknologija, de lea stuora oassi barggus buoridit diehtokvalitehta, standardiseret fágalaš sisdoalu ja bargoproseassaid ja ovdánahttit stivrenstruktuvrraid. 200 fágačeahpi olles Gaska-Norgga dearvašvuodábálvalusas oassálastet prošeaktajoavkkuin mat mearridit konkrehtalaččat movt Dearvašvuodavuogádaga bargoproseassat ja sisdoallu galgá standardiserejuvot. Dat mearkaša ásahit buoremus klinalaš práksisa. Lea vuosttaš geardde ahte fágabirrasat bálvalusaid rastá čoahkkanit ja šihttet konkrehta, fágalaš standárddaid dán viidodagas.

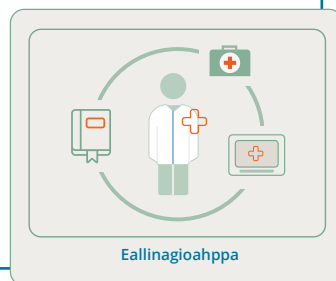
Ráđđehus áigu:

- bidjat čielgaset mihtuid digitaliseremii Našuvnnalaš dearvvašvuoda- ja buohcciviessoplána bokte
- joatkit journálavuogádagaid ođasmahttinbargguin
- ain ovdánahttit digitála vuodđostruktuvrra ja DGT-sihkarvuodabarggu
- álggahit ja ráhkadit dárbbášlaš našuvnnalaš e-dearvvašvuodačovdosiid ja standárddaid
- čađahit doaibmabijuid buoridit dearvvašvuodadieđuid kvalitehta ja beas-sama daidda
- eanet ovttahttit dearvvašvuodaguovlluid DGT-ovdáneami
- doarjut suohkanlaš dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusa digitaliserema
- ain ovdánahttit našuvnnalaš stivren- ja ovttahttingaskaomiid e-dearvvašvuodasuorggis ja evttohit ođđa lága e-dearvvašvuoda birra (evttohus lea sáddejuvvon gulaskuddamii 2019 čavčča)

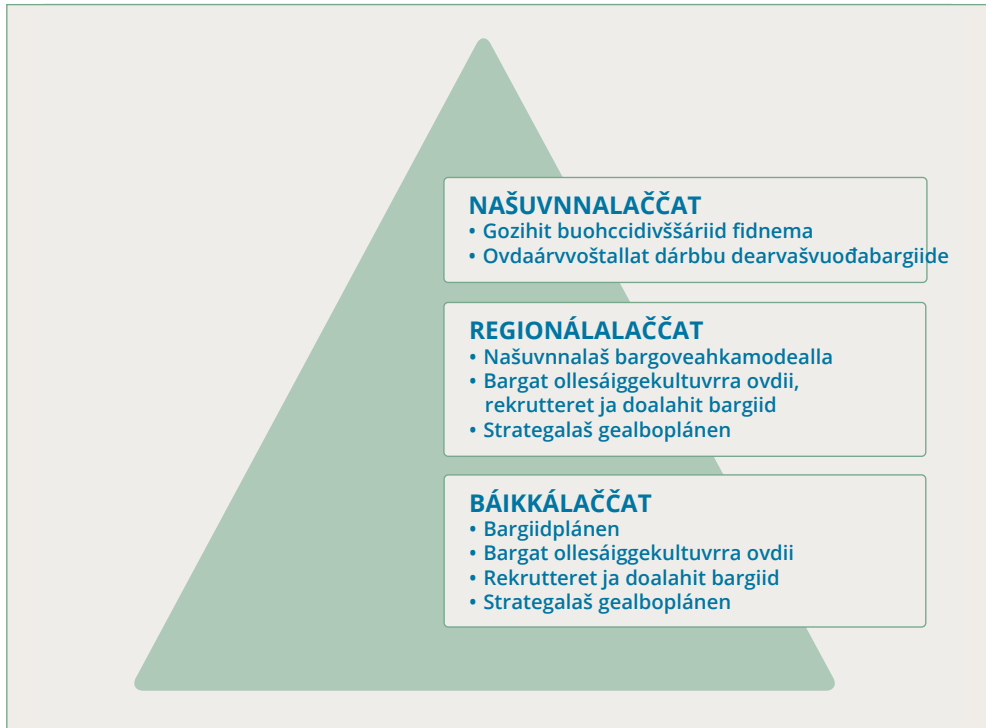
Gelbbolašvuohta

Gosa mii áigut?

Dearvašvuođa- ja fuolahusbálvalus čađaha iežas bargguid guoddevaččat ja realisttalaččat bargonávccaid fidnema dáfus. "Buohkat" leat dohkkehan ahte barggut fertejit čovdojuvot ja juogaduvvot ođđa vugiiguin, ahte rievdan lea bistevaš, ja ahte barggut fertejit čovdojuvot joavkkuin – fágaid ja ásahasaid rastá. Dearvašvuođafitnodagain plánejit systemáhtalaččat movt galget gokčat dárbbu bargiide. Buohccivesut, suohkanat ja allaskuvllat ovttasbarget buriid oahppomodeallaiguin spesialistabuohccidivššáriidda, ja nu áimmahuššojuvvo dárbu heivehanmunát oahppomodeallaide doaresbealguovlluin. Buot dearvašvuođafitnodagat loktejit veahkin oahppokapasitehta dearvašvuođafágabargiide dusten dihte dárbbuid olles dearvašvuođa- ja fuolahusbálvalusas. Buohccivesut láchčet diliid systemáhtalaččat jatkolaš gealboodánahttimii. Ođđa spesialistaoahppu doaktáriidda veahkeha gokčame spesialistadárbbu. Bargiin lea dat teknologalaš gelbbolašvuohta maid dárbbášit. Dutkan lea ovttaidathtojuvvon klinalaš práksisii ja ovdánahtá veahkin gelbbolašvuođa ja máhttuvođot práksisa. Simuleren adnojuvvo aktiivvalaččat oahpahusas ja go joavkkut hárbjehallet ovttasbarget. Dearvašvuođafitnodagat ovttasbarget simulerenreaidduid ovdánahttimiin ja juogademiin. Suohkanat ja buohccivesut juogadit gelbbolašvuođa. Buorit bargoaddistrategijat balanserejit dan ávkki ahte atnit dearvašvuođabargiid geain lea olgoriikka oahppu, dainna hearkivuodain maid dat sáhtá mielddisbuktit.

Bargiid- ja gelbbolašvuodaplánen buohccidivššáriidda

Elisabeth Strandberg bargá Oslo universitehtabuohcciviesus Varradávdmaid ossodagas. Son lea buohccidivššár, fágaovdánahttinbuohccidivššár ja lea aitto gárven alladásat klinalaš buohccidivššár -oahpu.

– Mun lean álo bargan pasieanttaiguin geain leat varradávddat ja mu mielas fága addá munnje olu seammás go lea hástaleaddji. Hástaleaddji beaivvit gáibidit ahte mii bargat bures joavkus ossodagas, ahte lea buorre loaktin, rabasvuolta ja oadjebas bargosearvevuolta, dadjá Elisabeth. Son bargá allaspesialiserejuvnon ossodagas. Son válljii goitge fágalaččat viiddis oahpu. “Alladásat divššus lea dehálaš oaidnit olles pasieantta. Dan dihte lea buohccidivššárfágalaš viidodatmáhttu nu dehálaš ja searjgaboastabargu nu mearkašahtti.”

Odđa barggut dearvašvuodafágabargiide

- Go mun álgen dearvašvuodafágabargin, badjel 30 jagi dás ovdal, de ledje mu barggut eanas dikšut pasieanttaid. Dál, ja erenoamážit mañnel go fárrimet odđa buohccivissui deike Kalnessii, lea bargobeavi áibbas eará, dadjá Thorleif Johan Brønn Østfolda buohcciviesus DD. "Mii váldit ovdamearkka dihte varraiskosiid, čađahit NEWS-score mii lea vuogádat mainna árrat fuomášit vearráneami pasieanttas, mii molsut loastariid háviin, veahkehit veahkkeneavvuiguin ja mis lea oktavuoha suohkaniiguin olggoščáliheamiid oktavuodas - lassin dasa ahte dikšut pasieanttaid." Thorleif deattuha man dehálaš lea ahte dearvašvuodafágabargi lea olu ovttas pasieanttaiguin dan dihte go sin observašuvnnat leat vuodđun dan dikšui maid joavku addá pasientii.

Thorleif oaihvilda ahte fágalaš ovdánahttin lea vuđolaš - sihke jovkui mii dikšu pasieantta, pasieanttaide alcceseaset ja maiddái dearvašvuodabargiide. Leat buorit oahppanvejolašvuoddat bargosajis ja joatkkaoahppofálaldagat leat heivehuvvon dearvašvuoda- ja fuolahusbálvalusaid dárbbuide. "Galgá atnit vejolašvuodaid loktet gelbbolašvuoda ja eallinagioahppamii", oaihvilda Thorleif.

Ráđđehus áigu

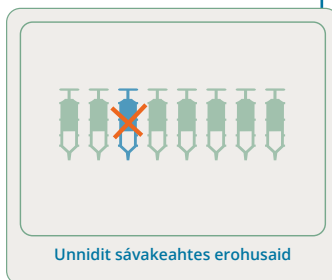
- ávžžuhit dearvašvuođasearvevuođaid bidjat konkrehta mihtuid movt juogadit gelbbolašvuođa spesialistadearvašvuođabálvalusa ja suohkanlaš dearvašvuođa- ja fuolahusbálvalusa gaskkas
- sihtat dearvašvuođafitnodagaid ráhkadit plána sihkkarastin dihte doarvái gelbbolašvuođa. Dilli galgá láchčjojuvot eallinagioahppamii ja ollesáigge-kultuvrii. Buohccidivššárat ja dearvašvuođafágabargit galget vuoruhuvvot dán plánenbarggus
- áсахит našuvnnalaš vuogádaga čuovvun dihte leat go doarvái buohccidivššárat ja dárbbu sidjiide dan oppalaš dearvašvuođa- ja fuolahusbálvalusas
- lasihit spesialistabuohccidivššáriid oahpposajiid anestesiija-, mánáid-, intensiiva-, čuohpadan- ja borasdávdabuohccidivššu siskkobealde, mas atnet vuodđun máhtu dárbbu birra
- ođasmahttit spesialistabuohccidivššároahpuid anestesiija-, mánáid-, intensiiva-, čuohpadan- ja borasdávdabuohccidivššu siskkobealde
- ođasmahttit fágaidrasttildeaddji joatkkaoahpu psyhkalaš dearvašvuođas- ja gárrendillebarggus, ja áсахит ođđa masteroahpu psyhkalaš dearvašvuođa- ja gárrendillebarggus buohccidivššáriid váras
- čielggadit dárbbu buohccidivššáriidda geain lea klinalaš viidodatgelbbo-lašvuohta buohcciviesuin, ja láchčit dili ovdánahttit oahpu dakkár gelbbo-lašvuhtii
- lasihit oahpahalliid sihke dearvašvuođafágas ja eará oahppofágain mat leat relevánttat buohcciviesuin. Bargu lasihit dearvašvuođafágaoahpahalliid logu galgá vuoruhuvvot plánaáigodaga
- áсахит oahpahuskantuvrra dearvašvuođafágaoahpahalliide ja eará relevántta oahppofágaide juohke dearvašvuođafitnodahkii. Dearvašvuođafitnodagat sáhttet ovttasbargat oahpahuskantuvrraiguin dalle go lea ulbmillaš
- ahte regionála dearvašvuođafitnodagat, Oarje Dearvašvuođa RDD jodiheami vuolde, galget álggahit našuvnnalaš gealbojuogadanprošeavtta čuovvolan dihte mihtu oažžut eanet oahpahalliid plánaáigodagas
- sihtat Oarje Dearvašvuođa RDD áсахит našuvnnalaš fierpmádaga juohkin dihte metodaidda movt ovdánahttit simuelerenlágidemiid ja juogadit daid dearvašvuođafitnodagaid rastá

Sáhttet go resurssat adnojuvvot buorebut?

Gosa mii áigut?

Báikkálaš buoridanbargui lea ásahuvvon buorre kultuvra. Dál manná jođáneappot čađahit rievddadeamiid go ovdal, ja máhttu dan birra ahte mii doaimmá viidána jođáneappot ossodagaid ja buohcciviesuid gaskkas. Buohcciviesut barget vuogádatlaččat metodaidda álggahemiiguin ja loahpahemiiguin vuoruheami prinsihpaid ja ođasmahttojuvvon máhtu vuođu. Jierpmálaš válljejumit leat cieggan dábálaš lahknanvuohkin klinihkkáriid searvvis. Máhttu eahpesávahahtti rievddadeami birra, earret eará dearvvašvuođaatlasa bokte, adnojuvvo aktiivvalaččat sihke fágalaš normeremis ja stivremis doarjut buoridanbarggu. Dárbbálaš stivrendieđut leat olámuttos buot dásiid jođiheddjiide, ja vuosttašlinjajođiheddjiin lea doaimmanvejolašvuohta ja mearridandoarjja mii dahká sidjiide vejolažžan čađahit buoridanbargguidda. Dearvvašvuođa- ja fuolahusdepartemeanta mearrida bajitdási vuoruhemiid Našuvnnalaš dearvvašvuođa- ja buohcciviesoplánas juohke njealját jagi.

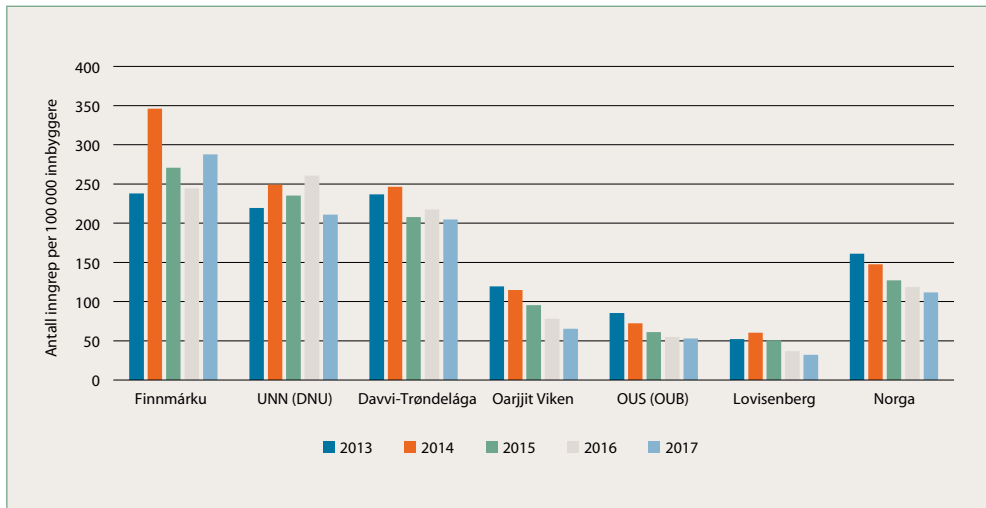
Pasieantavahágat dálkasiid, infekšuvnnaid ja gáhččamiid oktavuodas leat unnon, ja ođđa hástalusat pasieantasihkarvuođain fuomášuvvojit árrat ja čuovvoluvvojit eastadeaddji doaimmabijuiiguin. Buohcciviesuin vuhtto kultuvra gos leat rahpasat eahpesávahahtti dáhpáhusaid birra. Eahpesávahahtti pasieantadáhpáhusat dieđihuvvojit siskkáldasat ja čuovvoluvvojit oahppama ja eastadeami dihte. Pasieantavahágiid riska árvoštallojuvvo doaimmabijuid plánedettiin ja čađahettiin.

Eahpesávahahtti rievddadeapmi

Olu surggiin dearvvašvuođabálvalusas leat stuora rievddadeamit. Rievddadeamit leat eahpesávahahttit dalle go daid ii sáhte čilget erohusaiguin demografijas, geografijas, buozalmasvuođas dahje eará oktavuodain maid buohcciviesu ii sáhte váikkuhit. Man olu observejuvvon variašuvdna adnojuvvo eahpesávahahttin sáhtta rievddadit iešguđetlágan divššuid gaskkas. Rievddadeamit mat lea soaittáhagas leat dábálaččat dávjjibut hárvenaš divššuin. Muhtin stuorat rievddadeamit sáhttet leat dohkálaččat divššuin go leat geográfalaš erohusat álbmoga buozalmasvuođas. Figuvra dás vuollelis čájeha movt dat rievddada man dávjá oalgečuohpa-deamit čađahuvojit válljejuvvon dearvvašvuođafitnodagain ja gaskamearálaččat riikkas. Rievddadeamit leat lassánan, ja dát konkrehta dearvvašvuođabálvalus ii oro dásseárvosaččat juogaduvvon álbmogis.

Oalgečuohpadusa lohku juohke 100 000 ássis, sohkaabealli ja ahki leat muddejuvvon.

Gáldu: Klinalaš dokumentašuvnna ja evaluerema guovddáš

Buoridanprošeakta ortopedalaš poliklinihkas, Telemárkku buohcciviesus DD

Telemárkku buohcciviesu DD ortopedalaš poliklinihka bargiid beaivválaš bargobeaiivi lei šaddan huššan dan dihte go pasieanttat vuordinlistuin ja šluhttejuvvon diibmošiehtadusat lassánedje. Hušša sáhtii čuohcat pasieantasihkarvuhtii ja sii fertjedje ođđa vugiiguin jorgalahttit treandda. Badjel 50 doaimbajiju ráhkaduvvojedje, geahččaluvojedje, evaluerejuvvojedje ja muddejuvvojedje. Dasto álggahuvojedje dat buoremus ja beaktileamos doaimbajijut poliklinihkas. Lea ásaheavvon oktasaš bargoveahkaplána buot virgejoavkkuide eastadan dihte duppalbarggu, dat lea čielgaduuvvon ahte guđemuš virgejoavkkut sáhttet/berrejit čađahit makkárge divššuid, ja man guhkes áigi berre várrejuvot juohke dikšui. Doaimbajijuin leat olu buorit bohtosat, earret eará:

- Diibmošiehtadusat maidda olbmot eai bohtán leat unnon mearkkašahtti olu. Dan dihte leat maid pasieanttat unnit ringen jearaldagaiguin.
- LIS-doaktáriid (LIS 1) kapasitehta adnojuvvo buorebut. Sii háhket eanet gelbbolašvuođa ja dat dahká ahte buohcciviesu ollašuhtá oahpu oahppomihtuid. Dat maiddá luvve hárvánan doaktáriid áiggi bargat eanet daid váddáseamos diagnosaiguin.
- Čállin leat olu dárbbašmeahttun barggut váldojuvvon eret, vai sáhttet atnit eanet áiggi árvoháhkambargui pasieanttaid ja divššáriid ovddas.
- Prošeakta lea buktán buoret ipmárdusa das movt buohcciviesu beaivválaččat sáhtá bargat buoridanbargguin jottkollaččat, sihkkarastin dihte ahte buorit bohtosat doalahuvvojit ja ain buoriduvvojit.

Farmasøytta gelbbolašvuohta buorida pasieantasihkarvuođa

Klinalaš farmasøyttain buohcciviesuin lea gelbbolašvuohta mii veahkeha buoridit pasieantadivššu ja unnidit goluid. Olu buohcciviesut leat ásahan klinalaš farmasiija sihkkarastin dihte rievttis dálkkasgeavaheami. Sii rávvejit ja bagadallet doaktáriid, buohccidivššáriid ja jođiheddjiid rašuvnnalaš dálkkasgeavaheami birra, ja movt rievttis vugiin galgá lotnolagaid atnit dálkasiid ja medisiinnalaš reaidduid. Farmasøyttat oassálastet maid pasieanta. Oarje Dearvvašvuođas ja eará regiovnnain leat farmasøyttat mánga akuhttadustehusovttadagain mat barget dálkkasoktiibidjamiin sisačáliheamis juo. Davvi Dearvvašvuođa intensiivaossodagain leat klinalaš farmasøyttat geat árvoštallet antibiotihka dálkkasmearri go dikšu álggahuvvo sepsispasieanttaide. Rievttis dálkkasmearri lea mearrideaddji dáid pasieanttaid dikšunbohtosiidda ja veallánjándoriid lohku. Gaska-Norgga Dearvvašvuohta lea ásahan “antibiotihkafarmasøyttaid” boasttaide unnidan dihte antibiotikageavaheami buohcciviesuin. Lulli-Nuorta Dearvvašvuohta lea čadahan prošeavttaid mat čájehit ahte klinalaš farmasøyttaid bargu váikkuha dasa movt multibuohcci pasieanttat cevzet ja dasa man guhkes áigi manná ovdal go fas sisačálihuvojit.

Ráđdehus áigu

- joatkit bargguin unnidit eahpesávahahtti rievddadeami geavaheamis ja beaktivuođas
- joatkit pasieantasihkarvuođa buoridanbarggu

Pasieantta dearvašvuodábálvalusa ruhtadeapmi

Gosa mii áigut?

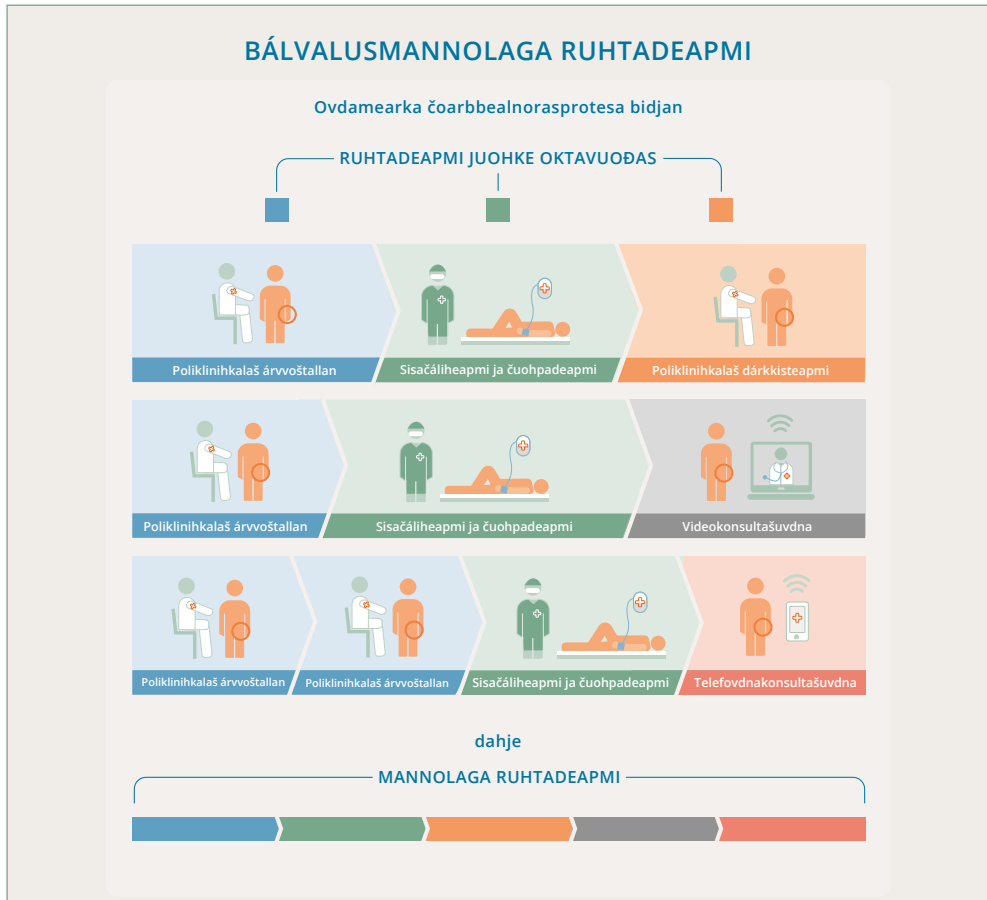
Lea čielggas makkár ovdáneapmi lea sávahahtti bálvalusas, ja ruhtadanortnegat dorjot dakkár ovdáneami. Ruhtadeapmi ii oro hehtteme ođđa ja beaktilis vugiid fállat bálvalusaid, ja heivehuvvojit jođáneappot. Regionála dearvašvuodáfitnodagat váldojit fárrui ja leat vuogádatlaččat veahkin árvoštallame mii lea sávahahtti bálvalusovdáneapmi, mii adnojuvvo vuodđun ruhtadanortnegiid viidásit ovdanahttimii. Kvalitehtavuđot ruhtadeapmi lea ášahuvvon doarjun dihte guovddáš ovdánahttimihituid spesialistadearvašvuodábálvalusas, erenoamážit buoridit ovttasdoaimama ja lasihit digitaliserema.

Dán leat mii dahkan maŋemus jagiid

- Bálvalusaid sirdit pasieanttaid ruovttuide teknologijja vehkiin: Buot videokonsultašuvnnat ruhtaduvvojit 2019:s seamma ládje go fysalaš konsultašuvnnat. Telefvdnakonsultašuvnnat leat 2020 rájes mielde ortnegis.
- Beaktileappot atnit ávkki bargiidressursain buohcciviesuin: Mánnggalágan dearvašvuodábargit, eai ge dušše doaktárat, sáhttet luvvet refušuvnna buohcciviesuide. Dát leat veaháziid mielde váldojuvvon mielde mánnga jagi badjel. Ain eanet bargiidjoavkkut bohtet váldojuvvot ortnegii mielde 2020 rájes.
- Eambbo ambulánta ja joavkovuđot dikšu: Buohcciviesut ožžot liigerefušuvnna go dearvašvuodábargit fállat divššu eará sajiin go buohcciviesus. Ambulánta dikšunjoavkkut mat ohcet olbmuid poliklinihkalaš psyhkalaš dearvašvuodágáhttema dáfus ja fágaidrasttildeaddji spesialiserejuvvon gárrendilledivššu dáfus leat mielde ángiruššanstiverejuvvon ruhtadeamis.
- Ovttasdoaimman bálvalusdásiid gaskkas: Dilít leat láchčojuvvon dasa ahte suohkanat sáhttet čađahit álkes definerejuvvon spesialistadearvašvuodábálvalusaid buohcciviesuid ovddas, go bálvalusfálaldat lea šiehtaduvvon bálvalusdásiid gaskkas. Doaimma lea de oassin ángiruššanstiverejuvvon ruhtadeamis. Poliklinihkalaš psyhkalaš dearvašvuodágáhttema dáfus ja fágaidrasttildeaddji gárrendilledivššu dáfus leat ovttasbargočoahkkimat specialista- ja primáradearvašvuodábálvalusa gaskkas mielde ortnegis.
- Jorgalahttit doaimmaid jándordivššus beaivedikšun: Maŋemus jagiid leat dáhkkojuvvon olu rievdadusat ángiruššanstiverejuvvon ruhtadeamis oažžun dihte eanet beaivekirurgijja dearvašvuodábálvalusas ja beaktilis čielggadeamit heahteveahkis.

- Eanet oktilaš ja pasieantaorienterejuvon bálvalusmannolagat spesialistadearvvašvuođabálvalusas: Muhtin surggiin lea ruhtadeapmi čadnojuvon mannolahkii ovdalii go sierra doaimmaide.

Figvra čájeha movt ovttaskasoktavuođaid ruhtadeapmi bálvalusmannolagas lea earálágan go olles bálvalusmannolaga ruhtadeapmi. Čoarbbealprotesaid bidjamii gullá sihke čielggadeapmi, dikšu ja čuovvoleapmi mat oktiibuot leat okta bálvalusmannolat spesialistadearvvašvuođabálvalusas. Figvra čájeha golbma variántta das movt dákkár mannolat sáhttá čadahuvtot. Dat rievddada dan mielde ahte guđemuš konkrehta doaimmat leat mielde dan golmma mannolagas, ja dan dihte sáhttet buohcciviesu sisaboadut dálá ángiruššanstivrejuvon ruhtademiin rievddadit dan golmma mannolaga mielde. Molssaevtolaččat sáhttá ruhtadeapmi čadnojuvot olles mannolahkii go bidjá primára čoarbbealprotesa.

Dán mii galgat dahkat viidáset

- Ruhtadeapmi galgá heivehuvvot jođáneappot
- Ruhtadeapmi galgá eanet go ovdal čadnojuvvot bálvalusaid sisdollui, ii ge dasa ahte gii fállá divššu, gos dikšu fállujuvvo dahje movt dikšu fállujuvvo.
- Ruhtadeapmi galgá doarjut oktilaš bálvalusmannolagaid
- Ruhtadeapmi galgá doarjut mannelagaid buohcciviesuid ja suohkaniid rastá.
- Kvalitehtavuđot ruhtadeapmi galgá čadnojuvvot čavvgabut guovddáš mihtuide spesialistadearvvašvuođabálvalusa ovdáneami hárrái.

Ráđđehus áigu

- ain ovdánahttit ángiruššanstivrejuvvon ruhtadeami doarjun dihte sáva-hahtti ovdáneami bálvalusas, erenoamážit eanet oktilaš bálvalusfálaldagaid dáfus, buoret ovttasdoaimama dáfus suohkaniiguin ja eanet digitaliserema dáfus
- heivehit ruhtadanortnegiid jođáneappot oľahan dihte eanet guoddevašvuođa guhkit áigái
- čatnat kvalitehtavuđot ruhtadeami čavvgabut spesialistadearvvašvuođabálvalusa ovdánahttima guovddáš mihtuide, erenoamážit buoret ovttasdoaimama ja eanet digitaliserema dáfus

Govat:

- s. 04 – Borgos Foto AS
- s. 10 – Helse Nord RHF
- s. 11 – Borgos Foto AS
- s. 13 – Borgos Foto AS, Davvi-Norgga universitehtabuohcciviessu HF
- s. 16 – Møre ja Romsdála Dearvašvuohta HF.
- s. 17 – Davvi-Norgga universitehtabuohcciviessu HF ja Borgos Foto AS
- s. 19 – Borgos Foto AS
- s. 20 – Freestock
- s. 24 – Stavangera universitehtabuohcciviessu
- s. 27 – Sunnaas buohcciviessu HF
- s. 28 – Institute for Cancer Genetics and Informatics (ICGI)
- s. 33 – Borgos Foto AS
- s. 34 – Dearvašvuođa- ja fuolahusdepartemeanta
- s. 35 – Dearvašvuođa- ja fuolahusdepartemeanta, Borgos Foto AS
- s. 38 – Telemárkku buohcciviessu HF

Olggosaddán:
Dearvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanta

Almmolaš ásašusat sáhttet dingot
lassigáhppálagaid dáppe:
Departemeanttaid sihkarvuoda- ja bálvalusorganisašuvdna
www.publikasjoner.dep.no
Telefovdna: 22 24 40 00
Prentehusnummir: I-1194 S
Govvosat: Gjerholm design AS
Govven: Fotográfá Esten Borgos, Borgos Foto AS
Deaddileapmi: Departemeanttaid sihkarvuoda- ja
bálvalusorganisašuvdna
02/2020 – preantalohku 100

